

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η

«Η Συνθήκη της Βασιλείας και η εφαρμογή της
στον Ελληνικό χρηματοοικονομικό κλάδο»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΣΤΡΑΒΟΠΟΔΗ ΔΙΟΝΥΣΙΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΚΡΗΣ ΗΛΙΑΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	σελ.4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΔΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – ΚΙΝΔΥΝΟΙ

1.1.ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	σελ.8
1.1.1 Οι Εμπορικές Τράπεζες	σελ.8
1.1.2 Οι Επενδυτικές Τράπεζες	σελ.9
1.1.3 Οι Τράπεζες Γενικών Συναλλαγών	σελ.9
1.2.ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ ΕΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	σελ.10
1.3.ΤΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟ ΔΙΧΤΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	σελ.11
1.3.1 .Εγγύηση Καταθέσεων	σελ.11
1.3.2.Υποχρεωτικά Διαθέσιμα	σελ.12
1.3.3.Δανεισμός Ύστατης Προσφυγής	σελ.12
1.3.4.Άσκηση Προληπτικής Εποπτείας	σελ.12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

2.1.ΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ ΕΝΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	σελ.14
2.2.Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	σελ.14
2.3.Ο ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	σελ.15
2.3.1.Η Πιστοληπτική Ικανότητα μιας Εταιρείας	σελ.17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ
Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

3.1. ΓΕΝΙΚΑ.....	σελ.19
3.2.ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	σελ.20
3.2.1.Το Υπόδειγμα των 5Cs.....	σελ.20
3.2.1.1.Κεφάλαια (Capital)	σελ.20
3.2.1.2.Ικανότητα Εξόφλησης Χρεών (Capacity)	σελ.20
3.2.1.3.Χαρακτήρας (Character).....	σελ.21
3.2.1.4.Συνθήκες (Conditions)	σελ.21
3.2.1.5.Ενέχυρα (Collateral)	σελ.22
3.3.ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	σελ.22
3.3.1.Μονοδιάστατη Στατιστική Ανάλυση	σελ.22
3.3.2.Πολυδιάστατη Στατιστική Ανάλυση	σελ.23
3.3.3.Οικονομετρικά Υποδείγματα	σελ.24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΣΥΝΘΗΚΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ I

4.1.ΓΕΝΙΚΑ.....	σελ.28
4.2.Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ I ΣΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	σελ.30
4.3.ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	σελ.31
4.4.ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑ I	σελ.33
4.4.1.Τα Εποπτικά Κεφάλαια	σελ.33
4.4.2.Το Σταθμισμένο Ενεργητικό	σελ.34
4.5.Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ I	σελ.36
4.5.1.Η Επίδραση της Βασιλείας I στην Λειτουργία των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων	σελ.36
4.5.2.Αδυναμίες της Βασιλείας	σελ.36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II

5.1.ΓΕΝΙΚΑ	σελ.38
5.2.Ο ΠΥΛΩΝΑΣ I ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	σελ.39
5.2.1.Η Μέτρηση του Πιστωτικού Κινδύνου	σελ.39
5.2.2.Η Μέτρηση του Λειτουργικού Κινδύνου	σελ.43
5.3.Ο ΠΥΛΩΝΑΣ II ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	σελ.44
5.3.1.Οι Τέσσερις Βασικές Αρχές	σελ.45
5.4.Ο ΠΥΛΩΝΑΣ III ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	σελ.46
5.5.Οι Διαφορές Μεταξύ της Βασιλείας I και II	σελ.47
5.5.1.Νέοι Τρόποι Υπολογισμού των Εποπτικών Κεφαλαίων	σελ.48
5.5.2.Η Έννοια του Λειτουργικού Κινδύνου	σελ.49
ΣΥΝΟΨΗ	σελ.51
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ.54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σελ.56

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μελέτη του τραπεζικού συστήματος μιας χώρας είναι άκρως διαφωτιστική αναφορικά με τη δυναμική μιας οικονομίας. Ως γνωστόν, οι τράπεζες λαμβάνουν τις καταθέσεις ιδιωτών, στους οποίους καταβάλουν το πιστωτικό επιτόκιο, και τις μετατρέπουν σε δάνεια προς άλλους ιδιώτες, επιβάλλουν το χρεωστικό επιτόκιο. Η εύρυθμη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων έχει τεράστια σημασία για δυο μεγάλα κοινωνικά σύνολα, τα οποία αναπτύσσουν συναλλακτικές ή επαγγελματικές σχέσεις μαζί τους, δηλαδή για τους καταθέτες (δανειστές των τραπεζών) και τους υποψήφιους μετόχους (αλλά και πιστωτές). Επίσης, οι τράπεζες χρειάζονται για την πραγματοποίηση πληρωμών, είτε από μια τράπεζα σε μίαν άλλη είτε μέσα στην ίδια τράπεζα είτε σε οποιαδήποτε τράπεζα του κόσμου. Ακόμη και οι πληρωμές μέσω πιστωτικής ή χρεωστικής κάρτας και οι λογαριασμοί των κινητών τηλεφώνων καταλήγουν ως τμήμα μιας τραπεζικής συναλλαγής.

Για τους παραπάνω λόγους οι κυβερνήσεις των χωρών συνδράμουν τις τράπεζες στην αντιμετώπιση προσωρινών ελλείψεων ρευστού, παρέχοντάς τους την δυνατότητα να δανείζονται από την κεντρική τράπεζα. Οι δε τραπεζικές καταθέσεις συνήθως ασφαλίζονται μέσω κάποιας συμφωνίας από την ίδια την κυβέρνηση, σε περίπτωση που κάποια τράπεζα χρεοκοπήσει.

Σε αυτή την εργασία, αρχικά αναφερόμαστε στα τρία είδη τραπεζών που απαντούν σε ένα σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ενώ διακρίνουμε μεταξύ των διαφορετικών κατηγοριών, στις οποίες κατατάσσονται τα διάφορα υπό των τραπεζών χορηγούμενα δανειοδοτικά προϊόντα.

Κατόπιν παρουσιάζουμε την Συμφωνία της Βασιλείας, και τον ρόλο της στην αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου, μετά του οποίου έρχεται αντιμέτωπο κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Η συμφωνία της Βασιλείας (**Basel** ή **Basle Accord**) αναφέρεται στις συμφωνίες τραπεζικού ελέγχου (με συστάσεις σχετικά με τους τραπεζικούς νόμους και τους κανονισμούς), Βασιλεία I και Βασιλεία II, που εκδίδεται από την Επιτροπή της Βασιλείας του τραπεζικού ελέγχου (BCBS). Καλούνται συμφωνίες της Βασιλείας δεδομένου ότι το BCBS διατηρεί τη γραμματεία του στην τράπεζα των διεθνών τακτοποιήσεων που εδρεύει στη Βασιλεία, τόπος που η επιτροπή συνεδριάζει.

Η Επιτροπή της Βασιλείας αποτελείται από τους αντιπροσώπους από τις κεντρικές τράπεζες και τις ρυθμιστικές αρχές των G10 χωρών (δηλαδή των 10 πλουσιότερων

χωρών του κόσμου), και άλλων χωρών (συγκεκριμένα του Λουξεμβούργου και της Ισπανίας). Η επιτροπή δεν έχει την εξουσία για να επιβάλει τις συστάσεις, αν και οι περισσότερες χώρες μέλη (και άλλες) τείνουν να εφαρμόσουν τις πολιτικές της Επιτροπής. Αυτό σημαίνει ότι οι συστάσεις επιβάλλονται μέσω των εθνικών (ή πανκοινοτικών) νόμων και των κανονισμών, παρά ως αποτέλεσμα των συστάσεων της επιτροπής - έτσι κάποιος χρόνος μπορεί να περάσει μεταξύ των συστάσεων και της εφαρμογής ως νόμο στο εθνικό επίπεδο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στον πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσουμε το ευρύτερο πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται το θέμα της εργασίας. Συγκεκριμένα, αρχικά αναφερόμαστε στα είδη των τραπεζών που λειτουργούν σε ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα. Εν συνεχεία, παρουσιάζουμε τα είδη κινδύνου που αντιμετωπίζει μια τράπεζα, ενώ αναφερόμαστε και στο δίκτυ προστασίας του επενδυτικού κοινού από τις απώλειες που μπορεί να υποστεί ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα.

Η Επιτροπή της Βασιλείας συστάθηκε το 1974 από τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών των κρατών-μελών της «Ομάδας των 10» (G-10) και συνεδριάζει τακτικά 4 φορές το χρόνο. Μέλη της είναι εκπρόσωποι κεντρικών τραπεζών και άλλων εποπτικών αρχών από τα ακόλουθα κράτη: ΗΠΑ, Γερμανία, Ιαπωνία, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία, Καναδά, Ιταλία, Ισπανία, Ολλανδία, Ελβετία, Σουηδία, Βέλγιο και Λουξεμβούργο.

Η βασική συμφωνία της Επιτροπής της Βασιλείας είναι η διατήρηση ενός κεφαλαίου από τα οικονομικά όργανα με στόχο την προστασία από απροσδόκητες απώλειες. Η πρώτη συμφωνία της Βασιλείας εκδόθηκε το 1988 και καθορίζει τα βασικά - όπως ο πιστωτικός κίνδυνος. Η Συμφωνία αυτή ενημερώθηκε το 1996 και καλύπτει τον κίνδυνο αγοράς και για να διευκρινίσει και να επεκτείνει την πρώτη συμφωνία. Η συνθήκη της Βασιλείας I, που υιοθετείται το 1988, πλέον νοείται ξεπερασμένη ένεκα των ζητημάτων που ανέκυψαν όταν αποκλίνουν οι ρυθμιστικές κύριες απαιτήσεις από τους ακριβείς οικονομικούς κύριους υπολογισμούς κατά τη ρυθμιστική οικονομική πρόκριση συναλλαγής. Τη θέση της συνθήκης της Βασιλείας I έχει πάρει από τον Ιούνιο του 2006 η συνθήκη της Βασιλείας II. Η εφαρμογή αυτής της συμφωνίας αναμένεται μέχρι το 2008.

Με την εφαρμογή αυτής της συμφωνίας στοχεύετε:

1. Η εξασφάλιση ότι η κύρια κατανομή ενέχει περισσότερη ευαισθησία κινδύνου
2. Ο διαχωρισμός του λειτουργικού από τον πιστωτικό κίνδυνο, και την ποσοτικοποίηση και των δύο
3. Η ευθυγράμμιση του οικονομικού και ρυθμιστικού κεφαλαίου για να μειωθεί περισσότερο το πεδίο για τη ρυθμιστική οικονομική πρόκριση συναλλαγής.

Με την τελική συμφωνία έχει αντιμετωπιστεί το ρυθμιστικό ζήτημα οικονομικής πρόκρισης συναλλαγής, αλλά υπάρχουν ακόμα περιοχές όπου οι κύριες ρυθμιστικές

απαιτήσεις αποκλίνουν από τις οικονομικές. Η Βασιλεία II έχει αφήσει κατά ένα μεγάλο μέρος αμετάβλητο το θέμα για το πώς θα καθορίσει πραγματικά το κεφάλαιο των τραπεζών, όταν αυτό αποκλίνει από αυτό που έχει καθοριστεί λογιστικά.

Η δεύτερη συμφωνία της Βασιλείας οριστικοποιήθηκε το 2004 μετά από μια εκτενή διαδικασία διαβουλεύσεων. Στόχος της Συμφωνίας αυτής είναι η δημιουργία μέτρων και η ποσοτικοποίηση αρκετών ακόμα κατηγοριών κινδύνου. Πλέον έχουν αρχίσει εργασίες για τις προκαταρκτικές πτυχές της τρίτης συμφωνίας της Βασιλείας.

Σε αυτή την εργασία εντοπίζουμε τον ενδιαφέρον μας στην παρουσίαση, στην μέτρηση, και στην διαχείριση των σημαντικότερων χρηματοοικονομικών κινδύνων που αντιμετωπίζει ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΕΙΔΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – ΚΙΝΔΥΝΟΙ

1.1.ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Οι τράπεζες με βάση την δυνατότητα ανάληψης εργασιών επί αξιογράφων διακρίνονται σε:

- (α) εμπορικές,
- (β) επενδυτικές, και
- (γ) γενικών συναλλαγών (Πετράκης, 1999:57).

1.1.1Οι Εμπορικές Τράπεζες

Σύμφωνα με τον νόμο Glass-Steagall, του 1933, οι εμπορικές τράπεζες (Αλεξάκης, 1999: 58).

- Λαμβάνουν καταθέσεις και χορηγούν εμπορικά και λιανικά δάνεια.
- Μπορούν αγοράζουν μετοχές μόνο για λογαριασμό των πελατών της, και όχι για δικό τους λογαριασμό.
- Μπορούν να είναι ανάδοχοι στην έκδοση τίτλων (underwriting) από την κεντρική και τις τοπικές Κυβερνήσεις.
- Απαγορεύεται να έχουν θυγατρικές, οι οποίες ασχολούνται με εργασίες επενδυτικής τραπεζικής.

Η λογική των παραπάνω ρυθμίσεων είναι η εξής: Η επένδυση μιας τράπεζας σε μη χρηματοπιστωτικές εταιρείες (δια της αγοράς μετοχών) έχει ως αποτέλεσμα την προνομιακή χρηματοδότηση των τελευταίων με μη τραπεζικά κριτήρια, γεγονός που οδηγεί στη μη αποδοτική κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων. Είναι δε πιθανόν οι τράπεζες να απορροφήσουν τις ενδεχόμενες ζημίες των επιχειρήσεων στις οποίες συμμετέχουν, βλάπτοντας έτσι τα συμφέροντα των μετόχων τους.

Επίσης, εάν επιτρεπόταν στις εμπορικές τράπεζες να αναλαμβάνουν την αναδοχή της έκδοσης νέων τίτλων, τότε θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις θυγατρικές τους, τις ασχολούμενες με την επενδυτική τραπεζική, προκειμένου να απορροφήσουν τους τίτλους τους οποίους ενδεχομένως δεν κατάφεραν να τοποθετήσουν στην αγορά.

1.1.2 Οι Επενδυτικές Τράπεζες

Οι επενδυτικές τράπεζες βοηθούν τις δημόσιες και ιδιωτικές εταιρίες στη συλλογή κεφαλαίων από τις κεφαλαιαγορές, ενώ παρέχουν στρατηγικές γνωμοδοτικές υπηρεσίες για ενδεχόμενες συγχωνεύσεις και άλλους τύπους οικονομικών συναλλαγών.

1.1.3 Οι Τράπεζες Γενικών Συναλλαγών

Οι τράπεζες γενικών συναλλαγών (Universal Banks) είναι οικονομικοί οργανισμοί που προσφέρουν όλο το φάσμα των οικονομικών υπηρεσιών, πωλούν ασφάλειες και αναλαμβάνουν τον σχεδιασμό, την προετοιμασία και την διάθεση χρεογράφων (νέας έκδοσης) στο κοινό, με την υποχρέωση κάλυψης του υπολοίπου που δεν κατέστη δυνατό να διατεθεί. Παράλληλα εγγυώνται τη διάθεση ή την τιμή νέων μετοχών και διεξάγουν πράξεις επί των χρεογράφων για λογαριασμό άλλων, έχουν επίσης κεφάλαια και συμφέροντα σε επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Δηλαδή μπορεί να ελέγχουν ένα συγκεκριμένο ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μιας επιχείρησης, με αποτέλεσμα να μπορούν να παρέμβουν σε ζητήματα διαχείρισης, ορισμού των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου (Πετράκης, 2000: 132)

Συνεπώς, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που παρέχουν οι τράπεζες τύπου universal banking είναι υπηρεσίες διαμεσολάβησης, διαχείρισης χρηματοοικονομικών «εργαλείων», συναλλάγματος και των παραγώγων εργαλείων (derivatives), αντασφάλισης χρεογράφων και κάλυψης αυξήσεων μετοχικού κεφαλαίου, χρηματιστηριακές υπηρεσίες, συμβουλευτικές υπηρεσίες, διαχείριση επενδύσεων χαρτοφυλακίου, ασφάλειες και διακράτηση μετοχών στο χαρτοφυλάκιο της τράπεζας μετοχών μη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων (Πετράκης, 2000: 132-3).

1.2.ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ ΕΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

Κατά τον Ξανθόπουλο (2006), οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατατάσσονται στις ακόλουθες τέσσερις γενικές κατηγορίες

- Λειτουργικοί
- Επιχειρηματικοί
- Μεγάλων γεγονότων
- Χρηματοοικονομικοί

Στους **λειτουργικούς κινδύνους** εντοπίζουμε τις ακόλουθες κατηγορίες (Ξανθόπουλος, 2006),

- Εσωτερικές Απάτες
- Εξωτερικές Απάτες
- Πρακτικές εργοδοσίας, προσωπικού και ασφάλεια χώρου εργασίας
- Πελάτες, προϊόντα και υπηρεσίες
- Ζημίες σε φυσικά περιουσιακά στοιχεία
- Διακοπές συστημάτων (τεχνολογικός κίνδυνος)
- Κίνδυνος εκτέλεσης, διακανονισμού, παράδοσης

Στους **επιχειρηματικούς κινδύνους** εντοπίζουμε τις ακόλουθες κατηγορίες (Ξανθόπουλος, 2006),

- Μακροοικονομική πολιτική
- Χρηματοοικονομική υποδομή
- Νομική Υποδομή
- Νομικές Υποχρεώσεις
- Συμμόρφωση προς το κανονιστικό πλαίσιο (regulatory compliance)
- Κίνδυνος Χώρας

Στους **κινδύνους** των μεγάλων γεγονότων εντοπίζουμε τις ακόλουθες κατηγορίες (Ξανθόπουλος, 2006),

- Πολιτικοί κίνδυνοι
- Επιδημίες
- Κρίση Τραπεζικού Συστήματος
- Άλλοι εξωγενείς κίνδυνοι

1.3.ΤΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟ ΔΙΧΤΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Προκειμένου να προστατευθεί το επενδυτικό κοινό από τους προαναφερθέντες κινδύνους υπάρχει ένα προστατευτικό δίχτυ ασφαλείας για το τραπεζικό σύστημα.

Συστατικά στοιχεία αυτού του δικτύου ασφαλείας αποτελούν:

- α) οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας λειτουργίας,
- β) η παρεμβατική πολιτική,
- γ) η εγγύηση των καταθέσεων,
- δ) ο αναχρηματοδοτικός δανεισμός ή δανεισμός ύστατης προσφυγής, και
- ε) η προληπτική εποπτεία

1.3.1.Εγγύηση Καταθέσεων

Τα **συστήματα Εγγύησης καταθέσεων** (ΣΕΚ) συνιστούν ένα σύνολο νόμων και διαδικασιών, οι οποίες αποσκοπούν στην κάλυψη των καταθετών σε περίπτωση αδυναμίας μιας τράπεζας να αποδώσει τις καταθέσεις στους δικαιούχους τους, όταν οι τελευταίοι το θελήσουν. Έτσι, η ύπαρξη των ΣΕΚ συντελεί στην αποφυγή δημιουργίας πανικού, ενώ δίδει την δυνατότητα στις τράπεζες για χαμηλότερο κόστος χρηματοδότησης.

Στην Ελλάδα, το **Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων** (ΤΕΚΕ) είναι ο, υπό του ν. 3746/2009 διεπόμενος, φορέας διαχείρισης του συστήματος εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων και επενδυτικών υπηρεσιών με σκοπό την καταβολή αποζημίωσης στους καταθέτες των πιστωτικών ιδρυμάτων ευρισκομένων σε αδυναμία να εκπληρώσουν των προς σε αυτούς υποχρεώσεων τους (Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων & Επενδύσεων, 2009).

Η αποζημίωση για το σύνολο των καλυπτόμενων καταθέσεων του ίδιου καταθέτη σε πιστωτικό ίδρυμα που καλύπτεται από το ΤΕΚΕ ανέρχεται κατ' ανώτατο όριο σε €100.000. Στις περιπτώσεις λογαριασμών που έχουν ανοιχθεί στο όνομα δύο ή περισσότερων προσώπων από κοινού (κοινός λογαριασμός) το τμήμα που αναλογεί σε κάθε καταθέτη του κοινού λογαριασμού θεωρείται ως χωριστή κατάθεση του κάθε δικαιούχου του λογαριασμού και, συνυπολογιζομένων και των λοιπών καταθέσεων του, καλύπτεται μέχρι το όριο των €100.000 (Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων & Επενδύσεων, 2009).

Στο τέλος του 2008, το σύνολο των διαθέσιμων και άμεσα ρευστοποιήσιμων κεφαλαίων του ΤΕΚΕ ήταν 1.098,7 εκατ. ευρώ, ενώ το σύνολο των συσσωρευμένων

πόρων που διαχειρίζεται το ΤΕΚΕ ανέρχεται σε 1.582,2 εκατ. ευρώ (Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων & Επενδύσεων, 2009).

1.3.2 Υποχρεωτικά Διαθέσιμα

Τα **υποχρεωτικά διαθέσιμα**, δηλαδή το μέρος των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών, το οποίο διακρατείται στην μορφή των ρευστών διαθεσίμων, παρέχουν την δυνατότητα αντιμετώπισης περιπτώσεων ξαφνικών μεγάλων εκροών καταθέσεων (Krugman και Obstfeld 2003:491-493).

Μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1980, ένα σημαντικό μέρος των τεράστιων δημοσιονομικών ελλειμμάτων της ελληνικής κυβέρνησης και δημοσίων επιχειρήσεων χρηματοδοτείτο μέσω της υποχρέωσης των εμπορικών τραπεζών να επενδύουν το 40% των σε χαμηλής απόδοσης τίτλους (ομόλογα) του ελληνικού Δημοσίου (Γκόρτζος, 2008). Επίσης, η υποχρέωση εμπορικών τραπεζών να διαθέτουν το 1% των καταθέσεων τους σε δραχμές για τη βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση υπερχρεωμένων επιχειρήσεων καταργήθηκε στα τέλη του 1985 (Γκόρτζος, 2008).

1.3.3 Δανεισμός Ύστατης Προσφυγής

Συνήθως, οι εμπορικές τράπεζες έχουν την δυνατότητα δανεισμού από την Κεντρική Τράπεζα της χώρας.

Συγκεκριμένα, μια τράπεζα η οποία εμφανίζει μόνο προσωρινή έλλειψη ρευστότητας μπορεί να καταφύγει σε προεξοφλητικό δανεισμό από την Κεντρική Τράπεζα, δίδοντας ως ενέχυρο ομόλογα του δημοσίου (Mayer *et al.* 1993: 393). Στην πράξη, ωστόσο, είναι πολύ δύσκολο να διακρίνουμε μεταξύ μιας κατάστασης έλλειψης ρευστότητας και μιας κατάστασης αφερεγγυότητας, εξαιτίας της *ανυπαρξίας δευτερογενούς αγοράς δανείων και της ύπαρξης ασυμμετρίας στην πληροφόρηση.*

1.3.4 Άσκηση Προληπτικής Εποπτείας

Η προληπτική εποπτεία ασκείται στο πλαίσιο της Συμφωνία της Βασιλείας. Η **Συμφωνία της Βασιλείας (Basel ή Basle Accord)** αναφέρεται στις συμφωνίες τραπεζικού ελέγχου (με συστάσεις σχετικά με τους τραπεζικούς νόμους και τους κανονισμούς), Βασιλεία I και Βασιλεία II, που εκδίδεται από την Επιτροπή της

Βασιλείας του τραπεζικού ελέγχου (BCBS). Καλούνται συμφωνίες της Βασιλείας δεδομένου ότι το BCBS διατηρεί τη γραμματεία του στην τράπεζα των διεθνών τακτοποιήσεων που εδρεύει στη Βασιλεία, τόπος που η επιτροπή συνεδριάζει.

Η Επιτροπή της Βασιλείας αποτελείται από τους αντιπροσώπους από τις κεντρικές τράπεζες και τις ρυθμιστικές αρχές των G10 χωρών, και άλλων χωρών (συγκεκριμένα του Λουξεμβούργου και της Ισπανίας). Η επιτροπή δεν έχει την εξουσία για να επιβάλει τις συστάσεις, αν και οι περισσότερες χώρες μέλη (και άλλες) τείνουν να εφαρμόσουν τις πολιτικές της Επιτροπής. Αυτό σημαίνει ότι οι συστάσεις επιβάλλονται μέσω των εθνικών (ή πανκοινοτικών) νόμων και των κανονισμών, παρά ως αποτέλεσμα των συστάσεων της επιτροπής - έτσι κάποιος χρόνος μπορεί να περάσει μεταξύ των συστάσεων και της εφαρμογής ως νόμο στο εθνικό επίπεδο.

Στην Ελλάδα έχει ήδη ολοκληρωθεί η ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο των διατάξεων των Οδηγιών 2006/48/EK και 2006/49/EK, σχετικά με την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των ΕΠΕΥ. (Οικονομικό Πανεπιστήμιο, 2009) Το νέο αυτό πλαίσιο, το οποίο είναι γνωστό ως **Βασιλεία II** καθιέρωση τρεις θεμελιώδεις άξονες (πυλώνες) εποπτείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

2.1.ΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ ΕΝΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

Στους χρηματοοικονομικούς κινδύνους περιλαμβάνονται οι ακόλουθες κατηγορίες κινδύνων (Ξανθόπουλος, 2006)

- Δομή Λογιστικής Κατάστασης
- Δομή Κατάστασης Αποτελεσμάτων
- Κεφαλαιακή Επάρκεια
- Κίνδυνος Ρευστότητας
- Συναλλαγματικός Κίνδυνος
- Κίνδυνος Αγοράς
- Κίνδυνος Επιτοκίων
- Πιστωτικός Κίνδυνος

Σήμερα, οι βασικοί χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ένα τραπεζικό ίδρυμα είναι ο *κίνδυνος αγοράς* (Market Risk) και ο *πιστωτικός κίνδυνος* (Μαλλιάρas, 2000).

2.2.Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Ο *κίνδυνος αγοράς* ορίζεται ως ο κίνδυνος που σχετίζεται με την αβεβαιότητα (μεταβλητότητα) της *αξίας του χαρτοφυλακίου τίτλων*, η οποία οφείλεται στις αλλαγές των αγοραίων τιμών των στοιχείων του ενεργητικού λόγω μεταβολής της τιμής ενός αξιογράφου, των επιτοκίων, και της ρευστότητας της αγοράς.

Ο κίνδυνος αγοράς σχετίζεται με ένα χαρτοφυλάκιο όπου ο *χρονικός ορίζοντας είναι βραχύς*, όσος απαιτείται για να πουληθεί, ή να κλείσει μία θέση με προθεσμιακή πράξη (*trading portfolio*). Ο κίνδυνος αγοράς όμως σχετίζεται και με ένα χαρτοφυλάκιο επενδύσεων (*investment portfolio*). Ο *χρονικός ορίζοντας είναι μεγαλύτερος* (μήνες αντί για ημέρες), και είναι ο χρόνος μέσα στον οποίο αναμένεται να επιτύχει μια επιλεγμένη επενδυτική στρατηγική, ή το διάστημα μέσα στο οποίο μετράται η

απόδοση ενός διαχειριστή επενδύσεων.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν δημιουργήσει και εφαρμόζουν υποδείγματα μέτρησης του κινδύνου αγοράς. Για την ανάπτυξη αυτών των υποδειγμάτων έχουν υιοθετηθεί τρεις προσεγγίσεις:

- Προσέγγιση μεταβλητότητας-συμεταβλητότητας – Value at Risk Approach (*Risk Metrics*)
- Ιστορική προσομοίωση (*Historic or back simulation*)
- Προσομοίωση Monte Carlo (*Monte Carlo simulation*)

2.3.Ο ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Ο πιστωτικός κίνδυνος (Credit Risk) είναι ο κίνδυνος που διατρέχει ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα (ή μια εν γένει επιχείρηση) να μην εισπράξει έγκαιρα τις απαιτήσεις του ή ακόμα, σε μερικές περιπτώσεις, να μη τις εισπράξει ποτέ.

Πιο συγκεκριμένα, ο πιστωτικός κίνδυνος αφορά στους ακόλουθους κινδύνους (Μαλλιάρια, 2000).

- στον κίνδυνο δανεισμού (όταν ο πελάτης της τράπεζας δεν μπορεί να αποπληρώσει το χρέος του), ο οποίος για τις τράπεζες αφορά τα ληξιπρόθεσμα δάνεια, τις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις και τις συνέπειες στον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας,
- στον κίνδυνο της έκδοσης χρεογράφων (όταν ο εκδότης ενός χρεογράφου το οποίο κατέχει μια τράπεζα υποβαθμίζεται πιστοληπτικά και μειώνεται η αξία του), ο οποίος έχει επίσης επίπτωση στην κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας,
- στον κίνδυνο του αντισυμβαλλομένου και του διακανονισμού (ο αντισυμβαλλόμενος της τράπεζας αδυνατεί να εκπληρώσει κατά ή πριν από την ημερομηνία διακανονισμού τις υποχρεώσεις του έναντι της τράπεζας)
- στον κίνδυνο της χώρας, ο οποίος αφορά περιπτώσεις χρεοκοπίας της χώρας (εξυπηρέτηση δανείων και κρατικών ομολόγων), κυβερνητική πολιτική (π.χ. αλλαγή νομοθεσίας), μετατροπή συναλλάγματος (π.χ. εγχωρίων κερδών προς αποστολή στη μητρική εταιρεία) και μεταφορά χρημάτων (π.χ. απαγόρευση μεταφοράς κεφαλαίων στο εξωτερικό).

Εκτός λοιπόν των δανείων, και τα ομόλογα και τα παράγωγα χαρακτηρίζονται από πιστωτικό κίνδυνο. Σε απλές περιπτώσεις, η έκθεση στον Πιστωτικό Κίνδυνο μπορεί να μετρηθεί ως η ονομαστική αξία της οφειλής, αλλά στην περίπτωση παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, όπως, για παράδειγμα, οι Συμβάσεις Ανταλλαγής (swaps), η έκθεση είναι πολύ μικρότερη, διότι η αρχική αξία ενός swap είναι εν γένει μηδενική. Σε αυτήν την περίπτωση, η έκθεση μετράται ως η μεταβολή της αξίας της θέσης, αν αυτή είναι θετική όταν συμβεί η αθέτηση (default).

Σύμφωνα με τον Καλφάογλου (2004) ο πιστωτικός κίνδυνος έχεις τρεις συνιστώσες. Πρώτον, υπάρχει ο **κίνδυνος αθέτησης πληρωμών** (default risk), ο οποίος μετράται από την πιθανότητα αθέτησης (Probability of Default - PD) μιας συγκεκριμένης πληρωμής. Πιο συγκεκριμένα, ο κίνδυνος αθέτησης σημαίνει ότι κάποιος δανειολήπτης έχει αποτύχει μια συγκεκριμένη στιγμή να είναι συνεπής με τις υποχρεώσεις που έχει ως προς την αποπληρωμή του δανείου σχετικά με τις δόσεις και του τόκους. Δεύτερον, υπάρχει ο **κίνδυνος έκθεσης** (exposure risk), ο οποίος αφορά στην οφειλή του δανειστή κατά την στιγμή της αθέτησης μιας πληρωμής και ονομάζεται «έκθεση κατά την στιγμή της αθέτησης» (Exposure at Default –EAD). Τρίτον, ο **κίνδυνος ανάκτησης** (recovery risk) είναι το ποσοστό που ανακτήθηκε σε σχέση με το ποσό που οφείλεται κατά τη στιγμή της αθέτησης. Από πλευράς ορισμών, το ποσοστό του ποσού που κατάφερε να ανακτήσει ως προς την συνολική οφειλή ονομάζεται ποσοστό ανάκτησης (Recovery Rate, R).

Από τον ορισμό των διαστάσεων αυτών, προκύπτει με μια εύκολη μαθηματική έκφραση η αναμενόμενη πιστωτική απώλεια (expected loss, EL) (Καλφάογλου, 2004):

$$EL = PD \times EAD \times (1 - R)$$

Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι μια τράπεζα χορηγεί, χωρίς εξασφάλιση, 100 δάνεια, συνολικού ύψους 2 εκατ. ευρώ. Η πιθανότητα αθέτησης (PD) σε κάθε δάνειο i είναι 1%. Σε αυτή την περίπτωση, η αναμενόμενη ζημία EL_i για κάθε δάνειο, σε περίπτωση αθέτησής των συμβατικών υποχρεώσεων του αντισυμβαλλομένου i , θα πρέπει να ισούται με το γινόμενο της πιθανότητας αθέτησης εκάστου δανείου. Δηλαδή, η αναμενόμενη ζημία για κάθε δάνειο σε περίπτωση αθέτησής του είναι €20.000 (= $0,01 \times €2.000.000$). Τα παραπάνω ισχύουν εφ' όσον $R_i = 0$, για $i = 1, \dots, 100$.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημάνουμε ότι, πλέον, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν αντιμετωπίζουν εξ ολοκλήρου τον πιστωτικό κίνδυνο, αλλά μόνο εν μέρει, καθώς η αντιμετώπιση του ο εν λόγω κινδύνου επιμερίζεται σε περισσότερα του ενός μέρη.

Συγκεκριμένα, οι τράπεζες προκειμένου να διευκολύνουν τις δραστηριότητες τους συγκεντρώνουν τις δανειοδοτήσεις τους και τις πουλούν σε εταιρείες που ιδρύονται με αποκλειστικό σκοπό την αγορά ενυπόθηκων ή μη δανείων. Αγοραστές αυτών των δανείων ενδέχεται να είναι επενδυτές που θέλουν να έχουν έκθεση στην συγκεκριμένη αγορά αλλά είτε δεν έχουν την υποδομή είτε δεν μπορούν λόγω διαφορετικής δραστηριότητας (πχ ασφαλιστικά ταμεία, hedge funds). Οι τράπεζες διακρατούν ένα μικρό ποσοστό του χρεωστικού επιτοκίου και το υπόλοιπο το εκχωρούν στον επενδυτή που αγοράζει τα δάνεια. Το κεφάλαιο που απαιτείται για την ίδρυση των εν λόγω εταιριών καλύπτεται μέσω της εκδόσεως ομολογιών, τα οποία είναι γνωστά ως *asset backed securities*. Έτσι μια εταιρία αγοράζοντας αυτά τα δάνεια επωφελείται από τη δραστηριότητα της τράπεζας χωρίς να συναλλάσσεται με τον δανειζόμενο, ωστόσο αναλαμβάνει μέρος τους πιστωτικού κινδύνου του πελάτη της τράπεζας.

2.3.1. Η Πιστοληπτική Ικανότητα μιας Εταιρείας

Ο πιστωτικός κίνδυνος δημιουργείται όταν η *πιστοληπτική ικανότητα* της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης είναι χαμηλή, και άρα ευπρόσβλητη ακόμη και από ασήμαντες μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος. Ως *πιστοληπτική ικανότητα* ορίζεται η ικανότητα των επιχειρήσεων να ανταποκρίνονται στις οικονομικές τους υποχρεώσεις.

Σύμφωνα με την ICAP (2006), η πιστοληπτική ικανότητα μιας εταιρίας προκύπτει από την αξιολόγηση συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών των επιχειρήσεων και αποτυπώνεται σε μια δεκάβαθμη κλίμακα διαβάθμισης (AA, A, BB, B, C, D, E, F, G, H), όπου σε κάθε διαβάθμιση αντιστοιχεί συγκεκριμένη πιθανότητα εμφάνισης ασυνέπειας (Πίνακας 2.1).

Πίνακας 2-1: Η Πιστοληπτική Διαβάθμιση των Ελληνικών Εταιριών

Πιστοληπτική Διαβάθμιση	Είδος Πιστωτικού Κινδύνου
AA	Χαμηλός Πιστωτικός Κίνδυνος
A	
BB	
B	
C	Μέσος Πιστωτικός Κίνδυνος
D	
E	
F	Υψηλός Πιστωτικός Κίνδυνος
G	
H	
NR/NR	Μη Διαβαθμισμένες

Πηγή: ICAP (2006)

Όσο υψηλότερη είναι η διαβάθμιση στην οποία κατατάσσεται η επιχείρηση, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα εμφάνισης ασυνέπειας ή και πτώχευσης. Αντίθετα, όσο χαμηλότερη είναι η διαβάθμιση στην οποία κατατάσσεται η επιχείρηση τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα εμφάνισης ασυνέπειας ή και πτώχευσης. Έτσι στις διαβαθμίσεις AA έως και B κατατάσσονται επιχειρήσεις *χαμηλού πιστωτικού κινδύνου*, ενώ στις διαβαθμίσεις F έως και H οι επιχειρήσεις *υψηλού πιστωτικού κινδύνου*. Στο μέσο της κλίμακας διαβάθμισης, δηλαδή στις κατηγορίες C, D και E, κατατάσσονται οι επιχειρήσεις μέσου πιστωτικού κινδύνου.

Η πιστοληπτική διαβάθμιση μιας επιχείρησης επηρεάζεται θετικά όταν συγκεκριμένα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά ή και συνδυασμός των χαρακτηριστικών αυτών βελτιώνεται και αρνητικά όταν τα παραπάνω χαρακτηριστικά ή οι συνδυασμοί τους επιδεινώνονται. Τέτοια χαρακτηριστικά μπορεί να είναι οικονομικά στοιχεία όπως λογαριασμοί από τους ισολογισμούς και τα αποτελέσματα χρήσεως, αριθμοδείκτες, μεμονωμένοι ή σε σύγκριση με αντίστοιχους κλαδικούς, αλλά και ποιοτικά χαρακτηριστικά όπως τα έτη παρουσίας στην αγορά, ο κλάδος δραστηριοποίησης, το προσωπικό, οι εισαγωγές, οι εξαγωγές, οι αντιπροσωπευόμενοι οίκοι, ο αριθμός των συναλλασσόμενων τραπεζών, η συνέπεια της επιχείρησης στην αγορά, κ.λ.π (ICAP, 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

3.1. ΓΕΝΙΚΑ

Ως ελέχθη προηγουμένως, κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα λόγω της φύσεως των εργασιών του έρχεται αντιμέτωπο με τον πιστωτικό κίνδυνο. Για το λόγο αυτό έχουν αναπτυχθεί αρκετά υποδείγματα εκτίμησης του εν λόγω κινδύνου. Σε αυτή την ενότητα λοιπόν παρουσιάζουμε ορισμένα υποδείγματα ποιοτικής και ποσοτικής φύσεως, τα οποία που έχουν χρησιμοποιηθεί, ή συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται, προκειμένου να λύσουν το πρόβλημα εκτίμησης-πρόβλεψης κινδύνου πτώχευσης των επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με τους Ζουπουνίδη *et al.* (2007) τα ποσοτικά υποδείγματα χωρίζονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- (α) στις στατιστικές τεχνικές,
- (β) στις ευφυείς τεχνικές (*intelligent techniques*), και
- (γ) στις τεχνικές από το χώρο της επιχειρησιακής έρευνας (*operational research*).

Στην παρούσα ενότητα περιορίζουμε το ενδιαφέρον μας στις στατιστικές μεθόδους πρόβλεψης.

Οι **στατιστικές τεχνικές** εκτίμησης του πιστωτικού κινδύνου είτε διακρίνουν τους οφειλέτες ανάλογα με την φερεγγυότητά τους σε συνεπείς ή ασυνεπείς οφειλέτες είτε ποσοτικοποιούν την πιθανότητα του πιστωτικού κινδύνου.

Οι εν λόγω τεχνικές περιλαμβάνουν:

- (α) την μονοδιάστατη στατιστική ανάλυση,
- (β) την πολυδιάστατη στατιστική ανάλυση,
- (γ) οικονομετρικές τεχνικές, και

(δ) την παραγοντική ανάλυση (Ζουπουνίδης *et al.*, 2007). Κοινό χαρακτηριστικό των προαναφερθεισών στατιστικών τεχνικών είναι ότι τα υποδείγματα που κατασκευάζονται βάσει αυτών στηρίζονται σε λογιστικά στοιχεία περί την εταιρία.

3.2.ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

3.2.1.Το Υπόδειγμα των 5Cs

Είναι πιθανόν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, κατά την διαδικασία δανειοδότησης, να λάβει υπ' όψιν ορισμένους ποιοτικούς παράγοντες, οι οποίοι συνιστούν το υπόδειγμα των **5 C's της Πίστωσης** (Παπούλιας, 2003:197). Βεβαίως η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας ενός δανειολήπτη βάσει των παραγόντων που θα αναφερθούν στην συνέχεια ενέχει ένα μικρό ή μεγάλο βαθμό υποκειμενικής κρίσης.

3.2.1.1.Κεφάλαια (Capital)

Τα κεφάλαια αναφέρονται στις διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης και τα στοιχεία του ενεργητικού. Η ικανότητα ανταπόκρισης στις υποχρεώσεις του, προκύπτει από το πόσο υγιής είναι η χρηματοοικονομική διάρθρωση, όπως πηγάζει από τον ισολογισμό. Συμπληρωματικά προσδιορίζονται και οι δείκτες δανειακής επιβάρυνσης και ρευστότητας.

3.2.1.2.Ικανότητα Εξόφλησης Χρεών (Capacity)

Θα λέγαμε ότι, για μια εταιρία, η ικανότητα εξόφλησης των χρεών αποτελεί συνάρτηση δυο παραγόντων. Ο πρώτος παράγων έχει να κάνει με την μεταβλητότητα των εσόδων της εταιρείας. Για παράδειγμα, εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο χώρο της υψηλής τεχνολογίας παρουσιάζουν υψηλή μεταβλητότητα εσόδων, με αποτέλεσμα ο δανειολήπτης να μη δύναται να εκπληρώσει τις δανειακές του υποχρεώσεις, ανεξάρτητα από τον τρόπο χρηματοδότησης των στοιχείων του ενεργητικού.

Δεύτερον, ο βαθμός χρηματοοικονομικής μόχλευσης (financial leverage), δηλαδή το συνολικό χρέος της δανειζόμενης εταιρείας προς το συνολικό παθητικό της (debt/assets ή εναλλακτικά debt/equity) αποτελεί ένα σημαντικό κριτήριο αξιολόγησης της ικανότητας μιας εταιρίας να εξοφλεί εμπρόθεσμα τις συμβατικές της υποχρεώσεις. Νεοπαγείς επιχειρήσεις με μεγάλη μόχλευση (υψηλές μακροπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις και υψηλά ομολογιακά δάνεια) έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να αθετήσουν την πληρωμή των χρεών τους απ' ότι πιο ώριμες επιχειρήσεις.

3.2.1.3.Χαρακτήρας (Character)

Ο χαρακτήρας αναφέρεται στη φήμη που έχει ο επιχειρηματίας στην αγορά όπως προκύπτει από πληροφορίες σχετικές με την εντιμότητα και μεθόδους συναλλαγών. Ωστόσο, θα πρέπει να τονίσουμε ότι η σημασία της φήμης, η οποία στηρίζεται σε μακροχρόνιες δανειακές συναλλαγές, λειτουργεί εις βάρος των νέων επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα στις νέες εισαγωγές στο χρηματιστήριο (Initial Public Offerings - IPOs) να απαιτούνται υψηλότερες αποδόσεις από παλαιότερες εταιρείες.

Πηγή των πληροφοριών για την δημιουργία της φήμης του κρινόμενου πελάτη είναι ο φάκελός του στην Τράπεζα, άλλες Τράπεζες και πελάτες της που συνεργάζονται με το μελλοντικό πελάτη καθώς και το σύστημα Τειρεσίας.

3.2.1.4.Συνθήκες (Conditions)

Οι συνθήκες αναφέρονται στην οικονομική συγκυρία χρονικά (είσοδος ή έξοδος από την ύφεση), στην κατάσταση στον κλάδο και κάθε γεγονός που μπορεί να επηρεάσει την ικανότητα πληρωμής χρεών (π.χ. κλάδος σε παρακμή, ναυάγια). Η θέση της οικονομίας στον επιχειρηματικό κύκλο (business cycle) είναι πολύ σημαντική για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής φερεγγυότητας ενός δανειζόμενου. Επί παραδείγματι, εάν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, τότε εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον τομέα των διαρκών αγαθών (όπως είναι τα αυτοκίνητα) έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να αθετήσουν την πληρωμή των χρεών τους σε σχέση με τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην παροχή μη-διαρκών αγαθών (όπως είναι το φαγητό).

Κατά συνέπεια, οι υπεύθυνοι του τμήματος χορηγήσεων θα πρέπει να έχουν κατά νου, στην περίπτωση κυμαινόμενου επιτοκίου ότι όταν οι οικονομικές συνθήκες αλλάξουν και τα επιτόκια αυξηθούν ο δανειολήπτης να μη μπορεί να ανταποκριθεί στις συμβατικές τους υποχρεώσεις του σε αυτό το νέο επίπεδο των επιτοκίων.

Βεβαίως, η οι οικονομικές συνθήκες επηρεάζουν και τα επίπεδα των επιτοκίων στην οικονομία. Έτσι, όταν τα επιτόκια είναι υψηλά, σημάδι μιας αυστηρότερης νομισματικής πολιτικής, τα πιστωτικά ιδρύματα όχι μόνο δυσκολεύονται να αντλήσουν φθηνά κεφάλαια για να χρηματοδοτήσουν τα στοιχεία ενεργητικού, επιπλέον γνωρίζουν ότι, γενικά, τα υψηλά επιτόκια σχετίζονται με υψηλό πιστωτικό κίνδυνο. Τα υψηλά επιτόκια ενθαρρύνουν τους δανειζόμενους να αναλάβουν μεγαλύτερους κινδύνους, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνουν μόνο τους λιγότερο φερέγγυους να

δανεισθούν.

3.2.1.5.Ενέχυρα (Collateral)

Αναφέρεται στα στοιχεία του πάγιου ενεργητικού που θα μπορούσε ο πελάτης να δεσμεύσει υπέρ της Τράπεζας για την εξασφάλιση της απαίτησης για την περίπτωση αθέτησης της πληρωμής. Οι Τράπεζες δεν αρέσκονται να ζητούν εμπράγματα ενέχυρα ή νομικά δικαιώματα (απαιτήσεις από συμβάσεις, άλλα δικαιώματα κ.τ.λ.) για να προβαίνουν σε χορήγηση δανείων. Σε περίπτωση αποδοχής εγγύησης η ποιότητα αυτής μπορεί τελικά να κρίνει την έγκριση του δανείου

3.3.ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

3.3.1.Μονοδιάστατη Στατιστική Ανάλυση

Στο πλαίσιο της μονοδιάστατης στατιστικής ανάλυσης, ο Beaver (1966), ο οποίος επεσήμανε τον ρόλο των ταμειακών ροών στην διαδικασία πρόβλεψης πτώχευσης μιας εταιρίας, κατέληξε στους παρακάτω αριθμοδείκτες προκειμένου να πρόβλεψη την πτώχευση μιας εταιρίας.

- Καθαρά κέρδη προς Συνολικό Ενεργητικό (αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων).
- Κυκλοφορούν Ενεργητικό προς Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις (δείκτης γενικής ρευστότητας).
- Κεφάλαιο Κίνησης προς Σύνολο ενεργητικού.
- Ταμειακές ροές προς Σύνολο Υποχρεώσεων.
- Συνολικές Υποχρεώσεις / Σύνολο Ενεργητικού.

Δια της εκτίμησης λοιπόν των παραπάνω αριθμοδεικτών ο Beaver (1966) βρήκε ότι ο δείκτης ταμειακών ροών προς υποχρεώσεις είχε προβλεψιμότητα της τάξεως του 87%, ενώ ιδιαίτερα αποτελεσματικοί αποδείχθηκαν και ο δείκτης αποδοτικότητας συνολικών κεφαλαίων (δεύτερος καλύτερος) και ο δείκτης γενικής ρευστότητας. Το πλεονέκτημα της εν λόγω μεθοδολογίας είναι η απλότητα και η ευκολία εφαρμογής της. Θεωρείται, πάντως ότι μπορεί να οδηγήσει σε αντιφατικά αποτελέσματα με τη χρήση διαφορετικών μεταβλητών, ενώ παραμένει και θεωρητικά " αδύναμη" αφού η

πολυπλοκότητα μιας επιχείρησης δεν είναι δυνατόν να περιληφθεί έστω και προσεγγιστικά σε ένα μόνο δείκτη.

3.3.2. Πολυδιάστατη Στατιστική Ανάλυση

Η διακριτική ανάλυση απετέλεσε την πρώτη *πολυμεταβλητή* τεχνική που χρησιμοποιήθηκε για πρόβλεψη της χρεοκοπίας μιας εταιρίας. Δια της **διακριτικής ανάλυσης** μπορούμε να διαχωρίσουμε δύο ή περισσότερα σύνολα με διαφορετικά χαρακτηριστικά (για παράδειγμα προβληματικές και υγιείς επιχειρήσεις) και εξ αυτής της *διακρίσεως* να βρούμε μια συνάρτηση διάκρισης (Discriminant Function), η οποία να αποτελεί γραμμικό συνδυασμό των χαρακτηριστικών αυτών (ανεξάρτητες μεταβλητές). Βάσει της συνάρτησης διάκρισης υπολογίζεται μια τιμή γνωστή ως **z-score**, για κάθε επιχείρηση. Στη συνέχεια γίνεται διάκριση των επιχειρήσεων σε υγιείς και υπό χρεοκοπία εταιρίες βάσει της τιμής και των κριτικών τιμών της συνάρτησης διάκρισης (centroids). Οι τελευταίες αποτελούν τα σημεία αποδοχής- απόρριψης (cut off points) που χρησιμοποιούνται από το υπόδειγμα για την κατάταξη των επιχειρήσεων.

Στο **υπόδειγμα Z-score** του Altman (1968) λοιπόν εξετάστηκαν 66 επιχειρήσεις, εκ των οποίων οι μισές είχαν πτωχεύσει, και ευρέθη η ακόλουθη μια συνάρτηση διάκρισης εξίσωση της οικονομικής κατάστασης των εταιριών:

$$z = 1,2x_1 + 1,4x_2 + 3,3x_3 + 0,6x_4 + 1,0x_5 \quad 3.1$$

όπου

x_1 = Κεφάλαιο κίνησης / Συνολικό Ενεργητικό

x_2 = Παρακρατηθέντα Κέρδη / Συνολικό Ενεργητικό

x_3 = Κέρδη προ Τόκων και Φόρων / Συνολικό Ενεργητικό

x_4 = Αγοραία Αξία Ιδίων Κεφαλαίων / Λογιστική Αξία Συνολικού Χρέους

x_5 = Πωλήσεις / Συνολικό Ενεργητικό

Γνωρίζοντας λοιπόν τα χαρακτηριστικά x_1, \dots, x_5 εκάστης εταιρίας υπολογίζεται ένα σκορ, βάσει του οποίου η κατάταξη των εταιριών έχει ως ακολούθως

$$\left. \begin{array}{l} | z < 1,2 \quad \text{Μεγαλη Πιθανοτητα Πτωχευσης} \\ | 1,2 \leq z \leq 2,9 \quad \text{Αβεβαιο Αποτελεσμα} \\ | z > 2,9 \quad \text{Μικρη Πιθανοτητα Πτωχευσης} \end{array} \right\} \quad 3.2$$

και παραπάνω υπόδειγμα εάν το σκορ μιας εταιρίας είναι μικρότερο από 1,2, τότε αυτή κατατάσσεται στην ομάδα πτώχευσης (ήτοι στην ομάδα υψηλού πιστωτικού κινδύνου) αλλιώς κατατάσσεται στην ομάδα μη πτώχευσης.

3.3.3.Οικονομετρικά Υποδείγματα

Οι περιορισμένες εξαρτημένες μεταβλητές χρησιμοποιούνται στα υποδείγματα παλινδρόμησης, όπου η εξαρτώμενη μεταβλητή είναι μία *δυναμική μεταβλητή*, η οποία ως γνωστόν περιορίζεται στο πλαίσιο τιμών $[0,1]$. Στο δε πλαίσιο εκτίμησης του πιστωτικού κινδύνου που αντιμετωπίζει ένα τραπεζικό ίδρυμα, ποσοτικοποιούμε μια ποιοτική ενδογενή μεταβλητή με τη χρήση ακόλουθης ψευδομεταβλητής

$$y_i = \begin{cases} 1, & \text{εαν η εταιρια ειναι συνεπης} \\ 0, & \text{εαν η εταιρια ειναι ασυνεπης} \end{cases} \quad 3.3$$

Στην κλασσική γραμμική παλινδρόμηση, η στοχαστική σχέση που συνδέει μια εξαρτημένη, y , με τις ανεξάρτητες μεταβλητές x_k , για $k=1, \dots, K$ έχει ως εξής

$$y_i = x_i' \beta + u_i \quad 3.4$$

όπου

x_i = ένα διάνυσμα-στήλης διαστάσεων $(K+1) \times 1$ των K ερμηνευτικών μεταβλητών πλέον του σταθερού όρου

β = ένα διάνυσμα-στήλης διαστάσεων $(K+1) \times 1$ των συντελεστών των K ερμηνευτικών μεταβλητών πλέον του σταθερού όρου

u_i = ο διαταρακτικός όρος

Γενικά, στο οικονομετρικό υπόδειγμα της μορφής $y_i = F(x_i, \beta) + u_i$, ο υπό-συνθήκη μέσος $E(y_i | \mathbf{x})$, έχει ως ακολούθως:

$$\begin{aligned} E(y_i | \mathbf{x}) &= F(x_i, \beta) + E(u_i | \mathbf{x}_i) = \\ &= F(x_i, \beta) \end{aligned} \quad 3.5$$

Για $i = 1, \dots, n$

όπου

$F(\cdot)$: μία γενική συναρτησιακή μορφή

Εν συνεχεία, εξετάζουμε την **κατανομή πιθανότητας** (probability distribution) της δυαδικής μεταβλητής Y . Δηλαδή, θέλουμε να δούμε τις τιμές που παίρνει η μεταβλητή Y (τις οποίες συμβολίζουμε ως $y_1 = 0$ και $y_2 = 1$) και τις αντίστοιχες πιθανότητες (τις οποίες συμβολίζουμε ως $\Pr(Y = y_1 = 0)$ και $\Pr(Y = y_2 = 1)$). Τα παραπάνω συνοψίζονται στον ακόλουθο πίνακα

Πίνακας 3-1: Κατανομή Πιθανότητας Της Y

$Y = y$	$\Pr(Y = y_i)$
0	$\Pr(Y = 0)$
1	$\Pr(Y = 1)$

Βάσει της παραπάνω κατανομή πιθανότητας, η προσδοκώμενη τιμή Y είναι

$$\begin{aligned} E(y) &= 0 \times \Pr(Y = 0) + 1 \times \Pr(Y = 1) = \\ &= \Pr(Y = 1) \end{aligned} \quad 3.6$$

Ο συνδυασμός των σχέσεων (3.6) και (3.5) δίδει την ακόλουθη σχέση

$$E(y) = \Pr(Y = 1) = F(\beta' \mathbf{x}) \quad 3.7$$

Το μόνο που απομένει είναι πλέον να εξειδικεύσουμε την συναρτησιακή μορφή της $F(\cdot)$ στην παραπάνω σχέση.

Το Γραμμικό Υπόδειγμα Πιθανότητας

Στην περίπτωση του γραμμικού μοντέλου πιθανότητας η γενική συναρτησιακή μορφή $F(\cdot)$ είναι γραμμική.

$$\Pr(Y = 1) = \mathbf{x}'\boldsymbol{\beta} \quad 3.8$$

Η παραπάνω πιθανότητα δύναται να υπολογιστεί από την εκτίμηση του γραμμικού υποδείγματος παλινδρόμησης

$$y_i = \mathbf{x}'_i\boldsymbol{\beta} + u_i \quad 3.9$$

Για παράδειγμα, μπορούμε να ορίσουμε μια ποιοτική ενδογενή μεταβλητή Y με τη χρήση ακόλουθης ψευδομεταβλητής

$$y_i = \begin{cases} 0, & \text{εαν η εταιρία } i \text{ είναι συνεπής} \\ 1, & \text{εαν η εταιρία } i \text{ είναι ασυνεπής} \end{cases}$$

Επίσης, υποθέτουμε ότι υπάρχουν δύο παράγοντες που επιδρούν στην παλαιότερη συμπεριφορά των δανειζόμενων εταιριών. Πρώτον, ο βαθμός μόχλευσης της επιχείρησης, ήτοι το χρέος προς συνολικό ενεργητικό, (x_1), και δεύτερον, ο δείκτης γενικής ρευστότητας της εταιρίας, ήτοι ο λόγος του κυκλοφορούντος ενεργητικού προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις (x_2). Βασιζόμενοι σε ιστορικές τιμές (αναφορικά με την αποπληρωμή δανείων και τα χαρακτηριστικά μιας ομάδας επιχειρήσεων), μια πιθανή εκτίμηση του οικονομετρικού υποδείγματος (2.26) έχει ως εξής:

$$\bar{y}_i = \Pr(y = 1) = 1,5x_1 + 0,1x_2$$

Εάν λοιπόν για μια συγκεκριμένη επιχείρηση ο βαθμός μόχλευσης της είναι 60% και ο δείκτης γενικής ρευστότητας 2, τότε η αναμενόμενη πιθανότητα αθέτησης της πληρωμής ανέρχεται σε $Pr(y=1)=1,5(0,6)+0,1(2)=0,7$. Το αποτέλεσμα αυτό ερμηνεύεται ως πιθανότητα 70% η εταιρεία να μην αποπληρώσει το δάνειο.

Το βασικό μειονέκτημα του γραμμικού υποδείγματος πιθανότητας εστιάζεται στο γεγονός ότι οι αναμενόμενες (εκτιμώμενες) πιθανότητες μη αποπληρωμής μπορεί να βρίσκονται εκτός του διαστήματος [0, 1].

Το Υπόδειγμα της Λογιστικής Παλινδρόμησης

Στην περίπτωση της λογιστικής παλινδρόμησης χρησιμοποιούμε την **λογιστική συνάρτηση**, οπότε η σχέση (3.7) έχει λαμβάνει την ακόλουθη μορφή:

$$\begin{aligned} Pr(y_i = 1 | x_i) &= \frac{\exp x_i' \beta}{1 + \exp x_i' \beta} = \frac{1}{1 + \exp(-x_i' \beta)} = \\ &= \Lambda(x_i' \beta) \end{aligned} \quad 3.10$$

όπου

$\Lambda(x' \beta)$ = η λογιστική συνάρτηση

Η σχέση (3.10) αποτελεί το **υπόδειγμα της λογιστικής παλινδρόμησης**, το οποίο προκειμένου να εκτιμηθεί χρειάζεται ορισμένες μετατροπές (Pindyck and Rubinfeld, 1991:258).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΣΥΝΘΗΚΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ Ι

4.1.ΓΕΝΙΚΑ

Η απελευθέρωση των αγορών, η αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας των κεφαλαίων, η αυξημένη πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών εργαλείων με την εισαγωγή των παραγώγων, η χρήση της τεχνολογίας στις συναλλαγές και στη διαχείριση των κεφαλαίων επεξέτειναν την ανάγκη προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για τη Διαχείριση των Κινδύνων. Δηλαδή οι ανάγκες από το συνεχώς εξελισσόμενο χρηματοοικονομικό περιβάλλον και οι πιέσεις που ασκήθηκαν σε εποπτικό επίπεδο από τις εθνικές αρχές από την επισφάλεια της εποχής (1970) κατέστησαν αναγκαία για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τη διαχείριση των κινδύνων.

Κατά τη δεκαετία του 1970 αυξήθηκε ο αριθμός των πτωχεύσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων οδηγώντας τις αρχές να εισάγουν θεσμούς και κανόνες για την Κεφαλαιακή επάρκεια. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό κίνδυνο προήλθαν από την έλλειψη σωστής διαχείρισης του δανειακού χαρτοφυλακίου των ιδρυμάτων.

Η Διαχείριση των Κινδύνων από τις εποπτικές αρχές επευχθεί με την Κεφαλαιακή επάρκεια με την οποία τέθηκε ένα ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που πρέπει να έχει κάθε πιστωτικό ίδρυμα σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο. Με αυτό τον τρόπο συνδέθηκε το επίπεδο των ιδίων κεφαλαίων με τον Πιστωτικό κίνδυνο δημιουργώντας τον συντελεστή φερεγγυότητας για την αντιμετώπιση αυτού του Πιστωτικού κινδύνου. Ο Συντελεστής Φερεγγυότητας είναι ο λόγος των Ιδίων Κεφαλαίων του Πιστωτικού Ιδρύματος προς τα στοιχεία του Ενεργητικού και τα εκτός ισολογισμού στοιχεία τα οποία είναι σταθμισμένα με τον κίνδυνο. Το ελάχιστο επίπεδο του συντελεστή φερεγγυότητας είναι το 8% και σε αυτό το επίπεδο καλύπτεται ο κίνδυνος μη εκπλήρωσης της υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου σε όλες τις μορφές.

Με την επιβολή του ελαχίστου ενιαίου δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 8% εναρμονίζεται για πρώτη φορά το εθνικό με το διεθνές σύστημα. Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας προκύπτει με τον ίδιο τρόπο όπως ο συντελεστής φερεγγυότητας, παράλληλα προστέθηκαν στο σταθμισμένο ενεργητικό στοιχεία από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών. Με αυτό τον τρόπο ο κίνδυνος της αγοράς τίθεται πέρα

του Πιστωτικού Κινδύνου. Τα στοιχεία αυτά σταθμίζονται ανάλογα με τον κίνδυνο που προέρχεται από τη μεταβολή των τιμών του συναλλάγματος, των μετοχών, των επιτοκίων αλλά και των λοιπών παραμέτρων της αγοράς.

Κατά τη δεκαετία του 1980 η μεταβλητότητα στα επιτόκια και στις λοιπές παραμέτρους της αγοράς και του συναλλάγματος επέδρασαν αρνητικά στην κερδοφορία των Πιστωτικών Ιδρυμάτων. Στα πλαίσια αυτής της χρηματοοικονομικής κατάστασης οι Εποπτικές αρχές επέκτειναν τους ήδη υπάρχοντες κανόνες και θέσπισαν νέους δίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στην Εφαρμογή των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων και στον Κίνδυνο της Αγοράς με το δείκτη της Κεφαλαιακής Επάρκειας. Η Εποπτεία του Κινδύνου Αγοράς ενέχει πιθανότητα διπλής μέτρησης του κινδύνου αφού δεν είναι αθροιστική. Σημειώνεται ότι ο βασικός τρόπος αντιμετώπισης του κινδύνου σε ένα χαρτοφυλάκιο είναι η διαφοροποίησή του, δηλαδή δεν είναι ο ίδιος ο κίνδυνος της αγοράς ενός χαρτοφυλακίου που αποτελείται από 2 μετοχές με το κίνδυνο που υπάρχει από 2 χαρτοφυλάκια που έχουν τον αντίστοιχο αριθμό μετοχών. Οι εποπτικές αρχές επιτρέπουν τον συμψηφισμό των θέσεων σε αξιόγραφα με αρνητική συσχέτιση και με αυτό τον τρόπο αναγνωρίζεται η βασική τεχνική για την αντιστάθμιση του κινδύνου. Σε αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε και το Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας το 1996 επιτρέποντας στα Πιστωτικά Ιδρύματα να χρησιμοποιούν εσωτερικά μοντέλα τα οποία να βασίζονται στη μεθοδολογία της Μέγιστης Δυνητικής Ζημίας. Με τη μέθοδο αυτή υπολογίζεται ο Κίνδυνος ενός χαρτοφυλακίου και των συνεπαγόμενων Κεφαλαιακών Απαιτήσεων.

Κατά τη δεκαετία του 1990 ένεκα των κινδύνων από ατέλειες του πλαισίου λειτουργίας εμφανίστηκαν καταστροφικές ζημιές στα Πιστωτικά Ιδρύματα. Από τις ζημιές αυτές γεννήθηκε στα Πιστωτικά Ιδρύματα η ανάγκη διαχείρισης του Λειτουργικού Κινδύνου.

Οι κανόνες του Συμφώνου χρειάστηκαν αναθεώρηση γιατί σημαντικές χρηματοοικονομικές εξελίξεις περιόρισαν την αποτελεσματικότητά τους, καθώς βασίζονταν σε μία όχι και τόσο ευέλικτη μεθοδολογία για τη στάθμιση των πιστωτικών κινδύνων.

Η απουσία των διαφοροποιήσεων των κεφαλαιακών απαιτήσεων, ανάλογα με το ύψος του κινδύνου οδήγησε πολλές τράπεζες στη χρήση του εποπτικού **arbitrage**. Με αυτό τον τρόπο αυξάνονται τα περιθώρια κέρδους των επιχειρηματικών δανείων χαμηλής διαβάθμισης, χωρίς όμως να αυξάνονται και τα απαιτούμενα κεφάλαια. Με αυτό τον τρόπο η ποιότητα του χαρτοφυλακίου των δανείων από τη μία τράπεζα

υποβαθμίζεται, χωρίς όμως να αυξάνεται παράλληλα και ο αριθμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων και των προβλέψεων.

Στα 1999 η επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε το αναθεωρημένο έγγραφο του 1998. Το νέο κείμενο πραγματεύεται κυρίως θέματα πιστωτικού κινδύνου. Η μεθοδολογία του πρώτου αναθεωρημένου Συμφώνου της Βασιλείας αφορά άμεσα τα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Οι σταθμίσεις του πιστωτικού κινδύνου ορίζονται ανά κατηγορία οφειλέτου. Οι οφειλέτες με τον μικρότερο πιστωτικό κίνδυνο είναι οι Κεντρικές Τράπεζες και οι Κυβερνήσεις. Έπειτα ακολουθούν τα Πιστωτικά Ιδρύματα και οι Επιχειρήσεις. Οι σταθμίσεις του πιστωτικού κινδύνου για έκθεση έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και τραπεζών βασίζονται στο διαχωρισμό των κρατών βάση των στοιχείων του ΟΟΣΑ. Τα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ ανήκουν στην Πρώτη Ζώνη του πιστωτικού κινδύνου ενώ τα λοιπά κράτη τα οποία δεν είναι μέλη του ΟΟΣΑ θα είναι στη δεύτερη ζώνη η οποία είναι υψηλότερου κινδύνου. Οι βραχυπρόθεσμες διατραπεζικές τοποθετήσεις είναι διάρκειας 12 μηνών¹.

4.2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ I ΣΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η εισαγωγή της Βασιλείας I επηρέασε άμεσα τη συμπεριφορά των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς η εφαρμογή συντελεστών στάθμισης κινδύνου σε διαφορετικές κατηγορίες στοιχείων του ενεργητικού οδήγησε τα πιστωτικά ιδρύματα να αναζητήσουν, αφενός *περιουσιακά στοιχεία υψηλότερου ή χαμηλότερου κινδύνου* και αφετέρου, *μεθόδους αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων*. Ως παραδείγματα αυτής της συμπεριφοράς μπορούν να αναφερθούν:

Η ενίσχυση του ενδιαφέροντος των πιστωτικών ιδρυμάτων για την αγορά στεγαστικών δανείων (η μοναδική κατηγορία εμπορικών δανείων με συντελεστή στάθμισης πιστωτικού κινδύνου χαμηλότερο του 100%).

Η αναζήτηση εταιρικού χρέους χαμηλής πιστωτικής ποιότητας (όπου η απόδοση είναι υψηλότερη αλλά η κεφαλαιακή απαίτηση είναι η ίδια με αυτή του χρέους υψηλής πιστωτικής ποιότητας).

Η παροχή δανείων προς χαμηλής πιστωτικής ποιότητας πιστωτικά ιδρύματα και κράτη του ΟΟΣΑ (π.χ. Τουρκία), όπου η απόδοση είναι υψηλότερη αλλά η κεφαλαιακή

¹ elearn.elke.uoa.gr/

απαιτήση είναι η ίδια με αυτή του χρέους των υψηλής πιστωτικής ποιότητας χωρών. Η ραγδαία ανάπτυξη της αγοράς των πιστωτικών παραγώγων τα οποία αποτέλεσαν το βασικό μοχλό αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων.

4.3.ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Διαχείριση κινδύνων όπως αυτή προσδιορίζεται από έκθεση της διεθνούς τράπεζας (1999) είναι η εξής:

1. Το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αφορά άμεσα τα αμελή πιστωτικά πρότυπα για τους οφειλέτες και τις αποζημιώσεις, τη φτωχή διαχείριση κινδύνου χαρτοφυλακίων, ή μια έλλειψη προσοχής στις αλλαγές στις οικονομικές ή άλλες περιστάσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε μια επιδείνωση στην πιστωτική στάση των αποζημιώσεων μιας τράπεζας. Αυτή η εμπειρία είναι κοινή και σε Ομάδα των Δέκα και σε μη-G-10 χώρες.
2. Ο πιστωτικός κίνδυνος προκύπτει όταν ένας οφειλέτης ή μια αποζημίωση τραπεζών αποτυγχάνει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με τους συμφωνηθέντες όρους. Ο στόχος της διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου είναι να διατηρηθούν τα επίπεδα του πιστωτικού κινδύνου μέσα στις αποδεκτές παραμέτρους. Οι τράπεζες πρέπει να διαχειριστούν τον πιστωτικό κίνδυνο σε ολόκληρο το χαρτοφυλάκιο καθώς επίσης και τον κίνδυνο στις μεμονωμένες πιστώσεις ή τις συναλλαγές. Οι τράπεζες πρέπει επίσης να εξετάσουν τις σχέσεις μεταξύ του πιστωτικού κινδύνου και άλλων κινδύνων. Η αποτελεσματική διαχείριση συνδράμει στη μακροπρόθεσμη επιτυχία οποιασδήποτε τραπεζικής οργάνωσης.
3. Για τις περισσότερες τράπεζες, τα δάνεια είναι η μεγαλύτερη και προφανέστερη πηγή πιστωτικού κινδύνου εντούτοις, υπάρχουν και άλλες πηγές πιστωτικού κινδύνου όπως το τραπεζικό βιβλίο και το βιβλίο εμπορικών συναλλαγών, και ο ισολογισμός. Οι τράπεζες αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο τον πιστωτικό κίνδυνο (ή τον κίνδυνο αποζημίωσης) στα διάφορα οικονομικά όργανα εκτός από τα δάνεια, συμπεριλαμβανομένων των αποδοχών, τις διατραπεζικές συναλλαγές, τις εμπορικές συναλλαγές, τη χρηματοδότηση του συναλλάγματος, τα futures και τις άλλες συναλλαγές.

4. Δεδομένου ότι η έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο συνεχίζει να είναι η κύρια πηγή προβλημάτων στις τράπεζες παγκοσμίως, οι τράπεζες και οι επόπτες τους πρέπει να είναι σε θέση να πάρουν τα χρήσιμα μαθήματα από την προηγούμενη εμπειρία. Οι τράπεζες πρέπει τώρα να έχουν μια έντονη συνειδητοποίηση της ανάγκης να προσδιοριστεί, να μετρηθεί, να επιτηρηθεί και να ελεγχθεί ο πιστωτικός κίνδυνος καθώς επίσης και να καθοριστεί ότι κρατούν το επαρκές κεφάλαιο ενάντια σε αυτούς τους κινδύνους και ότι είναι επαρκώς αντισταθμισμένοι κίνδυνοι που υφίστανται. Η Επιτροπή της Βασιλείας ενθάρρυνε τους τραπεζικούς επόπτες για να προωθήσει συνολικά τις υγιείς πρακτικές για τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου
5. Οι υγιείς πρακτικές για την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου σχετίζονται με:
- (i) την καθιέρωση ενός κατάλληλου περιβάλλοντος πιστωτικού κινδύνου,
 - (ii) τη λειτουργία κάτω από μια υγιή διαδικασία πίστωση-χορήγησης,
 - (iii) τη διατήρηση μιας κατάλληλης διαδικασίας πιστωτικών διοίκησης, μέτρησης και ελέγχου και
 - (iv) την εξασφάλιση επαρκούς ελέγχου του πιστωτικού κινδύνου.

Αν και οι συγκεκριμένες διοικητικές πρακτικές πιστωτικού κινδύνου μπορούν να διαφέρουν μεταξύ των τραπεζών ανάλογα με τη φύση και την πολυπλοκότητα των πιστωτικών δραστηριοτήτων τους, ένα σημαντικό διοικητικό πρόγραμμα πιστωτικού κινδύνου εξετάζει α ανωτέρω. Αυτές οι πρακτικές εφαρμόζονται από κοινού με τις υγιείς πρακτικές σχετικές με την αξιολόγηση της ποιότητας των asset, την επάρκεια των provisions και των reserves, και την απελευθέρωση του πιστωτικού κινδύνου, οι οποίες έχουν εξεταστεί σε άλλα πρόσφατα έγγραφα Επιτροπής της Βασιλείας.

6. Ενώ η ακριβής προσέγγιση που επιλέγεται από τους μεμονωμένους επόπτες θα εξαρτηθεί από έναν πλήθος παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των επιτόπιων on-site και off-site εποπτικών τεχνικών τους και του βαθμού στους οποίους οι εξωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούνται επίσης στην εποπτική λειτουργία, χρειάζεται η αξιολόγηση του συστήματος διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου μιας τράπεζας. Οι εποπτικές προσδοκίες για τη διοικητική προσέγγιση πιστωτικού κινδύνου που χρησιμοποιείται από τις μεμονωμένες τράπεζες πρέπει να είναι ισόμετρες με το πεδίο και την εκλέπτυνση των δραστηριοτήτων της τράπεζας. Για τις μικρότερες ή τις τράπεζες με μικρότερο εύρος εργασιών, οι επόπτες πρέπει να καθορίσουν ότι η διοικητική προσέγγιση πιστωτικού

κινδύνου χρησιμοποιούμενη είναι ικανοποιητική για τις δραστηριότητές τους και ότι έχουν ενσταλάξει την ικανοποιητική πειθαρχία στις διοικητικές διαδικασίες πιστωτικού κινδύνου τους.

7. Μια περαιτέρω ιδιαίτερη περίπτωση πιστωτικού κινδύνου αφορά τις οικονομικές συναλλαγές. Εάν μια πλευρά μιας συναλλαγής εγκαθίσταται αλλά άλλη αποτυγχάνει, η απώλεια ισούται με το κύριο ποσό της συναλλαγής. Ακόμα κι αν ένα συμβαλλόμενο μέρος είναι μέρος της τακτοποίησης, κατόπιν το άλλο συμβαλλόμενο μέρος μπορεί να υποστεί μια απώλεια σχετικά με τις χαμένες ευκαιρίες επένδυσης. Ο κίνδυνος τακτοποίησης (δηλ. ο κίνδυνος ότι η ολοκλήρωση ή η διευθέτηση μιας οικονομικής συναλλαγής θα αποτύχει να πραγματοποιηθεί όπως αναμένεται) έτσι περιλαμβάνει τα στοιχεία της ρευστότητας, της αγοράς, του λειτουργικού κινδύνου καθώς επίσης και του πιστωτικού κινδύνου. Το επίπεδο κινδύνου καθορίζεται από τις ιδιαίτερες ρυθμίσεις για την τακτοποίηση. Οι παράγοντες σε τέτοιες ρυθμίσεις που έχουν σχέση με τον πιστωτικό κίνδυνο περιλαμβάνουν: το συγχρονισμό της ανταλλαγής της αξίας κατά την πληρωμή/τακτοποίηση και το ρόλο των μεσαζόντων και των γραφείων συμψηφισμού (Unkown, 1999).

4.4.ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑ I

Σύμφωνα με τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας στην Βασιλεία I, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να διακρατούν επαρκή ίδια κεφάλαια προκειμένου να καλυφθούν από την έκθεση τους έναντι του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου της αγοράς. Συγκεκριμένα, ο ελάχιστος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας τέθηκε στο 8% (Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2009). Αυτός ο δείκτης προκύπτει από τον λόγο των *εποπτικών κεφαλαίων* προς το προσαρμοσμένο ανάλογα με τον κίνδυνο ενεργητικό (*risk adjusted assets, RAA*).

4.4.1.Τα Εποπτικά Κεφάλαια

Τα *εποπτικά κεφάλαια* διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, στο πρωτογενές κεφάλαιο (Tier I) και στο δευτερογενές κεφάλαιο (Tier II), ενώ απαιτείται το πρώτο να είναι τουλάχιστον το 50% του συνόλου (το Tier II δεν μπορεί να υπερβαίνει το 100% του Tier I). Το *πρωτογενές κεφάλαιο* αποτελείται από τα ακόλουθα στοιχεία (Οικονομικό

Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2009).

- Αξία του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου
- Διαφορά έκδοσης μετοχών υπέρ το άρτιο.
- Αποθεματικά (τακτικό και έκτακτα).
- Κέρδη εις νέον, τρέχουσας και παρελθουσών χρήσεων.
- Τα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους υπό προϋποθέσεις.

Από τα παραπάνω αφαιρούνται

- Η λογιστική αξία ιδίων μετοχών που κατέχει το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα .
- Οι ζημιές εις νέον, τρέχουσας και παρελθουσών χρήσεων.
- Τα έξοδα ίδρυσης και εγκατάστασης, καθώς και τα άυλα πάγια στοιχεία.
- Τα προσωρινά αρνητικά αποτελέσματα τρέχουσας χρήσης.

Το **δευτερογενές ή συμπληρωματικό κεφάλαιο** περιλαμβάνει μεταξύ άλλων (Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2009)

- Τα αποθεματικά από αναπροσαρμογή παγίων στοιχείων ενεργητικού.
- Τις προνομιούχες μετοχές, ορισμένης ή αόριστης διάρκειας με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος.
- Τους τίτλους μη καθορισμένης διάρκειας που έχει εκδώσει το ΠΙ υπό προϋποθέσεις.
- Τις διορθώσεις αξίας απαιτήσεων έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων και πελατών, καθώς και μετοχών, ομολογιών και άλλων τίτλων σταθερής ή μεταβλητής απόδοσης υπό προϋποθέσεις.
- Τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης ορισμένης διάρκειας υπό προϋποθέσεις.

4.4.2.Το Σταθμισμένο Ενεργητικό

Ως σταθμισμένο ενεργητικό λογίζεται το άθροισμα των στοιχείων του ενεργητικού σταθμισμένων ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο (*risk adjusted assets*) πλέον την στάθμιση ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο των εκτός ισολογισμού στοιχείων (*off-balance sheet items*), μαζί με τη μέτρηση του κινδύνου της αγοράς (Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2009).

Η αξία των εντός ισολογισμού περιουσιακών στοιχείων υπολογίζεται ως το σταθμισμένο άθροισμα της λογιστικής αξία εκάστου στοιχείο i του ενεργητικού (α_i) και του ποσοστού κινδύνου ανάλογα με το είδος των στοιχείων του εν λόγω στοιχείου (w_i).

Είχαν δε οριστεί οι εξής 4 κατηγορίες κινδύνου: 0% (διαθέσιμα, και ομόλογα του δημοσίου), 20% (εισπρακτέοι λογαριασμοί), 50% (στεγαστικά δάνεια), και 100% (καταναλωτικά και επιχειρηματικά δάνεια).

Για παράδειγμα εάν στο ενεργητικό περιέχονται ομόλογα δημοσίου λογιστικής αξίας €10εκατ., στεγαστικά δάνεια €50εκατ. και καταναλωτικά δάνεια €2 εκατ., τότε το RAA εντός ισολογισμού ισούται με €27 εκατ. [=0 (€10εκατ.) + 0,5 (€50εκατ.) + 1 (€2εκατ.)]

Τα στοιχεία εκτός ισολογισμού μετατρέπονται σε ισοδύναμα στοιχεία εντός ισολογισμού. Αυτό γίνεται πολλαπλασιάζοντας τα στοιχεία αυτά με κάποιους συντελεστές μετατροπής. Διακρίνονται δύο κατηγορίες στοιχείων εκτός ισολογισμού: α) *εργασίες εκτός από παράγωγα* (πιστωτικές επιστολές, υποχρεώσεις για δάνεια κτλ) και β) *παράγωγα προϊόντα* (προθεσμιακά συμβόλαια, συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, δικαιώματα προαίρεσης και συμβάσεις ανταλλαγής).

Οι συντελεστές μετατροπής για εμπορικές πιστωτικές επιστολές και τα υπόλοιπα των υποχρεώσεων για δάνεια είναι 20% και 50%, αντίστοιχα. Η τράπεζα έχει δώσει €10 εκατ. από τέτοιες επιστολές και τα υπόλοιπα των υποχρεώσεων για δάνεια είναι €40 εκατ. Τότε τα RAA για την κατηγορία αυτή ισούται με 0,2 (10) + 0,5 (40) = €22 εκατ. Παρόμοια για τη δεύτερη κατηγορία υπολογίζεται ένα ποσό RAA ανάλογα με τον κίνδυνο κάθε στοιχείου, έστω €5 εκατ.

Για την κεφαλαιακή λοιπόν επάρκεια απαιτείται

$$\text{Capital Adequacy Ratio} = \frac{\text{Tier I} + \text{Tier II}}{\text{RWA}} \geq 0,08$$

Και

$$\text{Tier I Ratio} = \frac{\text{Tier I}}{\text{RWA}} \geq 0,04$$

Αναφορικά με τα παραπάνω παραδείγματα έχουμε βρει ότι RAA = 27 + 22 + 5 = €54 εκατ. Αν Tier I + Tier II = €4,5 εκατ. τότε ο συνολικός δείκτης κεφαλαίων = 4,5 / 54 = 8,33% και η τράπεζα θεωρείται ότι έχει επαρκή κεφαλαιοποίηση.

4.5.Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ I

4.5.1.Η Επίδραση της Βασιλείας I στην Λειτουργία των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων

Η εισαγωγή της Βασιλείας I επηρέασε άμεσα τη συμπεριφορά των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς η εφαρμογή συντελεστών στάθμισης κινδύνου σε διαφορετικές κατηγορίες στοιχείων του ενεργητικού οδήγησε τα πιστωτικά ιδρύματα να αναζητήσουν, αφενός *περιουσιακά στοιχεία υψηλότερου ή χαμηλότερου κινδύνου* και αφετέρου, *μεθόδους αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων (regulatory capital arbitrage)*. Ως παραδείγματα αυτής της συμπεριφοράς μπορούν να αναφερθούν:

- Η ενίσχυση του ενδιαφέροντος των πιστωτικών ιδρυμάτων για την αγορά στεγαστικών δανείων (η μοναδική κατηγορία εμπορικών δανείων με συντελεστή στάθμισης πιστωτικού κινδύνου χαμηλότερο του 100%).
- Η αναζήτηση εταιρικού χρέους χαμηλής πιστωτικής ποιότητας (όπου η απόδοση είναι υψηλότερη αλλά η κεφαλαιακή απαίτηση είναι η ίδια με αυτή του χρέους υψηλής πιστωτικής ποιότητας).
- Η παροχή δανείων προς χαμηλής πιστωτικής ποιότητας πιστωτικά ιδρύματα και κράτη του ΟΟΣΑ (π.χ. Τουρκία), όπου η απόδοση είναι υψηλότερη αλλά η κεφαλαιακή απαίτηση είναι η ίδια με αυτή του χρέους των υψηλής πιστωτικής ποιότητας χωρών.
- Η ραγδαία ανάπτυξη της αγοράς των πιστωτικών παραγώγων (*credit derivatives*) τα οποία αποτέλεσαν το βασικό μοχλό αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων.

4.5.2.Αδυναμίες της Βασιλείας

Μερικές από τις αδυναμίες της Βασιλείας I είναι οι ακόλουθες:

- Οι κατηγορίες στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου αφενός ήταν πολύ συγκεντρωτικές, αφετέρου ήταν αυθαίρετες, και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να μην υπάρχει η δυνατότητα για διαφοροποίηση με βάση τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο του κάθε χρηματοδοτικού ανοίγματος.
- Κατά τον υπολογισμό του πιστωτικού κινδύνου δεν είναι επαρκή τα πληροφοριακά συστήματα, δεν υπάρχει δυνατότητα διεκπεραίωσης των

συναλλαγών, αλλά θεωρείται ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό και τον κίνδυνο της αγοράς κάλυπταν και τους λοιπούς κινδύνους.

- Ορισμένες τεχνικές και προϊόντα δεν είναι επαρκώς εξειδικευμένα και δε μπορεί να γίνει ορθή εποπτεία από μέρους των Εποπτικών αρχών. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η τιτλοποίηση των απαιτήσεων και τα πιστωτικά παράγωγα, έχουν σημειώσει σημαντική ανάπτυξη ως μέσα για τη μεταφορά του πιστωτικού κινδύνου στην αγορά ή στις άλλες τράπεζες και στις ασφαλιστικές εταιρείες.
- Οι τράπεζες αντί να ενθαρρύνονταν να αναπτύξουν βελτιωμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνων, ενθαρρύνονταν για την τυπική μόνο συμμόρφωση προς τις διατάξεις και υποχρεώνονταν να έχουν αξιόπιστα συστήματα για τον υπολογισμό του πιστωτικού κινδύνου αλλά και των απαιτήσεων για την κάλυψη του κεφαλαίου. Οι τράπεζες υπολόγιζαν διπλά τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις, μία φορά για εσωτερική χρήση και μία άλλη φορά για συμμόρφωση προς τις εποπτικές αρχές

Οι αδυναμίες του Συμφώνου και η πίεση της αγοράς κατέστησε αναγκαία την αναθεώρησή του από την Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή².

² www.bankofgreece.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II

5.1.ΓΕΝΙΚΑ

Η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζοντας ότι η «Βασιλεία I» έχει πλέον καταστεί παρωχημένη και ανεπαρκής στην αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων στο χρηματοπιστωτικό χώρο διεθνώς, ξεκίνησε τη διαδικασία διαβούλευσης για την αναθεώρησή της, με τη δημοσιοποίηση του πρώτου Συμβουλευτικού Κειμένου (Ιούνιος 1999).

Τα τρία Συμβουλευτικά Κείμενα (δεύτερο-Ιανουάριος 2001, τρίτο-Απρίλιος 2003), οι τέσσερις Ποσοτικές Μελέτες Επίπτωσης (*Quantitative Impact Studies*), καθώς και οι δημοσιευμένες μελέτες των συναφών εξειδικευμένων ομάδων εργασίας, αποτελούν το πολύπλοκο και εκτενέστατο πλέγμα των νέων προτάσεων αναθεώρησης του εποπτικού πλαισίου της κεφαλαιακής επάρκειας, ευρύτερα γνωστού ως «Βασιλεία II».

Ένας από τους βασικότερους στόχους της «Βασιλείας I» ήταν η δημιουργία συνθηκών ίσου ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων λόγω των διαφορετικών εποπτικών καθεστώτων που ίσχυαν διεθνώς. Η προτεινόμενη «Βασιλεία II» απομακρύνθηκε από την ιδέα ότι οι εποπτικοί κανόνες πρέπει να είναι οι ίδιοι για όλους όπως τίθεται στην «Βασιλεία I», και αναγνώρισε ότι όσο πιο ανεπτυγμένο και αποτελεσματικό είναι ένα πιστωτικό ίδρυμα στην εκτίμηση και διαχείριση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, τόσο λιγότερο κεφάλαιο θα πρέπει να διακρατά για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας βασίζονται σε τρεις αλληλένδετους και συμπληρωματικούς πυλώνες, οι οποίοι συμβάλλουν στην ασφάλεια και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος:

- Πυλώνας I: επιβολή ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των αναλαμβανόμενων κινδύνων και εισαγωγή μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου.
- Πυλώνας II: εποπτικές διαδικασίες ανασκόπησης και αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Πυλώνας III: πειθαρχία της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης στοιχείων

σχετικά με τη διάρθρωση των αναλαμβανόμενων κινδύνων και της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

5.2.Ο ΠΥΛΩΝΑΣ Ι ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Στον Πυλώνα Ι παρουσιάζονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις του τραπεζικού ιδρύματος έναντι του πιστωτικού κινδύνου, του λειτουργικού κινδύνου και του κινδύνου της αγοράς.

5.2.1.Η Μέτρηση του Πιστωτικού Κινδύνου

Όσον αφορά στον πιστωτικό κίνδυνο, η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει δύο προσεγγίσεις υπολογισμού των κεφαλαίων, τα οποία ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα πρέπει να διακρατά για εποπτικούς σκοπούς (Οικονομικό Πανεπιστήμιο, 2009β).

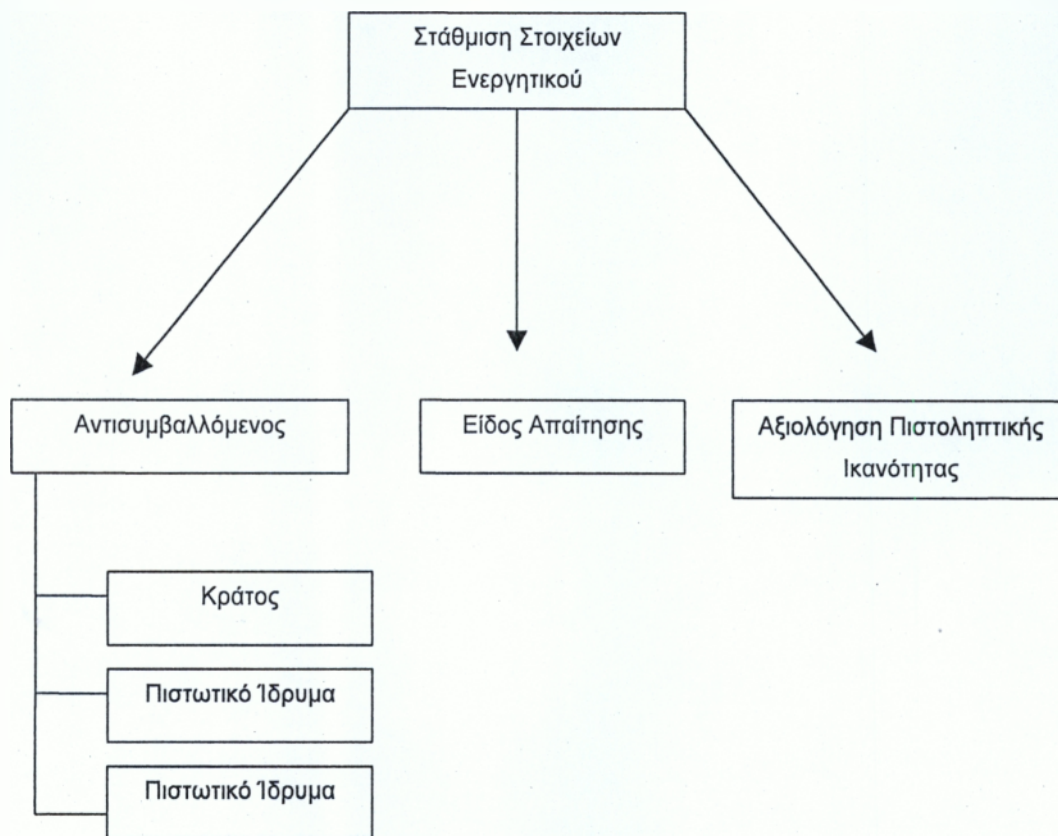
Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardised Approach)

Η τυποποιημένη προσέγγιση αποτελεί ουσιαστικά βελτίωση της ισχύουσας, αντανακλώντας με μεγαλύτερη ακρίβεια τις μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου. Σε αντίθεση με το ισχύον καθεστώς, όπου το βασικό κριτήριο καθορισμού των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου είναι η διάκριση μεταξύ χωρών μελών και μη του ΟΟΣΑ, στο προτεινόμενο πλαίσιο οι εν λόγω συντελεστές προσδιορίζονται με τη χρήση των εκτιμήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης.

Συγκεκριμένα, η στάθμιση των στοιχείων του ενεργητικού ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος εξαρτάται:

α) από τη φύση του αντισυμβαλλόμενου (για παράδειγμα Κράτος, πιστωτικό ίδρυμα, εταιρεία),

β) το είδος της απαίτησης (στεγαστικό ή καταναλωτικό δάνειο, ομόλογο) και την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του οφειλέτη εκδότη από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης.

Έτσι, διατηρήθηκε το ισχύον καθεστώς στάθμισης με συντελεστή 0% για απαιτήσεις έναντι του Ελληνικού Δημοσίου (κρατικά ομόλογα), ωστόσο το ύψος του συντελεστή στάθμισης για το χρέος άλλων κρατών εξαρτάται από την βαθμίδα πιστοληπτικής ποιότητας (20% για την δεύτερη βαθμίδα, 50% για την τρίτη βαθμίδα, 100% για την τέταρτη και την πέμπτη βαθμίδα, και 150% για την έκτη βαθμίδα).

Κατόπιν, τα πλήρως εξασφαλισμένα με *υποθήκες αστικών ακινήτων* δάνεια σταθμίζονται με συντελεστή 35%, ενώ τα εξασφαλισμένα με *υποθήκες εμπορικών ακινήτων* δάνεια σταθμίζονται με 100%.

Επίσης, λόγω της διαφορετικής φύση των εργασιών λιανικής τραπεζικής (εκτός των στεγαστικών δανείων), επιβάλλεται χαμηλότερος συντελεστής στάθμισης (75%) σε σύγκριση με τη δανειοδότηση επιχειρήσεων (20% για την πρώτη βαθμίδα, 50% για την δεύτερη βαθμίδα, 100% για την τρίτη και την τέταρτη βαθμίδα, και 150% για την πέμπτη και την έκτη βαθμίδα). Ο τομέας της λιανικής τραπεζικής χαρακτηρίζεται από μεγάλο πλήθος δανείων και μικρά υπόλοιπα ανά δάνειο, επιτυγχάνοντας με αυτό τον

τρόπο τη «φυσική» διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου και συνεπώς τη μείωση του αναλαμβανόμενου κινδύνου.

Τέλος, το ανασφάλιστο τμήμα των ληξιπρόθεσμων άνω των 90 ημερών απαιτήσεων, μετά από την αφαίρεση των ειδικών προβλέψεων, προτείνεται να σταθμίζεται με συντελεστή 100% και 150% αντίστοιχα, ανάλογα με το ποσοστό κάλυψης του ληξιπρόθεσμου ποσού από ειδικές προβλέψεις. Κατά τον ίδιο τρόπο οι ληξιπρόθεσμες, άνω των 90 ημερών, απαιτήσεις από στεγαστικά δάνεια θα σταθμίζονται με συντελεστές 50% και 100% αντίστοιχα

Προσέγγιση των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης (Internal Ratings Based Approach)

Η εν λόγω προσέγγιση, η οποία αποτελείται:

α) από την Θεμελιώδη Προσέγγιση (*Foundation Approach*), και

β) από την Εξελιγμένη Προσέγγιση (*Advanced Approach*), εν αντιθέσει προς την διακριτή συνάρτηση των αξιολογήσεων πιστοληπτικής ικανότητας με τους πέντε συντελεστές στάθμισης (0%, 20%, 50%, 100%, και 150%) χρησιμοποιεί μία συνεχή συνάρτηση συντελεστών στάθμισης έτσι ώστε να αντανακλάται όλο το φάσμα της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλόμενων και της πιθανότητας αθέτησης της υποχρέωσής τους, παρέχοντας μια ακριβέστερη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου.

Η λειτουργία της προσέγγισης των διαβαθμίσεων βασίζεται σε τέσσερα βασικά στάδια. Στο **πρώτο στάδιο** ταξινομούνται τα στοιχεία του ενεργητικού που συνθέτουν το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο των πιστωτικών ιδρυμάτων σε πέντε βασικές κατηγορίες:

1. *Απαιτήσεις έναντι Επιχειρήσεων*: οι εν λόγω απαιτήσεις περιλαμβάνουν:

- Χρηματοδοτήσεις μεγάλων έργων (*Project finance*)
- Χρηματοδοτήσεις εμπορευμάτων (*Commodities finance*)
- Χρηματοδοτήσεις φυσικών περιουσιακών στοιχείων (*Object finance*)
- Χρηματοδοτήσεις εμπορικών ακινήτων (*Income producing real estate*)
- Χρηματοδοτήσεις εμπορικών ακινήτων υψηλού κινδύνου (*High volatility commercial real estate*)
- Χρηματοδοτήσεις με εκχώρηση επιχειρηματικών απαιτήσεων (*Purchased corporate receivables*)

2. Απαιτήσεις έναντι κρατών
3. Απαιτήσεις έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων
4. Λιανική τραπεζική
 - Στεγαστικά δάνεια
 - Αποδεκτά ανανεώσιμα πιστωτικά ανοίγματα (*Qualifying revolving exposures*)
 - Αγορά εκχωρούμενων απαιτήσεων λιανεμπορίου (*Purchased retail receivables*)
5. Συμμετοχές και μετοχές

Στο **δεύτερο στάδιο**, για τις ανωτέρω απαιτήσεις το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να παράγει συγκεκριμένες παραμέτρους προσδιορισμού πιστωτικού κινδύνου χρησιμοποιώντας, είτε *τυποποιημένους συντελεστές*, οι οποίοι καθορίζονται από τις *εποπτικές αρχές* (Θεμελιώδης προσέγγιση), είτε *δικές τους εκτιμήσεις* (Εξελιγμένη προσέγγιση).

Οι παράμετροι πιστωτικού κινδύνου είναι οι ακόλουθες:

- *Πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου (Probability of Default – PD)*: Ορίζεται ως η μεγαλύτερη τιμή μεταξύ της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου με χρονικό ορίζοντα ενός έτους και ενός ελαχίστου ορίου 0,03%. Ωστόσο, το όριο του 0,03% δεν ισχύει για τις απαιτήσεις έναντι κρατών. Όλα τα πιστωτικά ιδρύματα ανεξάρτητα της προσέγγισης που ακολουθούν θα πρέπει να παρέχουν στις εποπτικές αρχές τις εκτιμήσεις τους για την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου για κάθε βαθμίδα αξιολόγησης δανειζόμενου (*borrower grade*).
- *Αναμενόμενη ζημιά σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου (Loss Given Default – LGD)*: Η εν λόγω παράμετρος κινδύνου αντιπροσωπεύει μία εκτίμηση της μέσης αναμενόμενης ζημιάς ανά απαίτηση που θα υποστεί το πιστωτικό ίδρυμα, στην περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις. Για παράδειγμα, τιμή της παραμέτρου για μια απαίτηση ίση με 45% σημαίνει ότι το πιστωτικό ίδρυμα εκτιμά ότι θα υποστεί ζημιά ίση

με 45% της αξίας της απαίτησης (ενώ θα ανακτήσει το υπόλοιπο 55%), στην περίπτωση που ο εν λόγω αντισυμβαλλόμενος δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του.

Στο **τρίτο στάδιο**, οι προαναφερθείσες παράμετροι πιστωτικού κινδύνου, εκτιμώνται ξεχωριστά και ακολούθως εισάγονται ως μεταβλητές στις αντίστοιχες συναρτήσεις για τον υπολογισμό των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου και συνεπώς των συναφών κεφαλαιακών απαιτήσεων. Για τον υπολογισμό του σταθμισμένου έναντι του πιστωτικού κινδύνου ενεργητικού, η κεφαλαιακή απαίτηση κάθε στοιχείου ενεργητικού ή κατηγορίας στοιχείων ενεργητικού, θα πολλαπλασιάζεται διαδοχικά επί την έκθεση σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου και επί 12,5 (το αντίστροφο του ελάχιστου δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 8%).

Τέλος, στο **τέταρτο στάδιο**, τα πιστωτικά ιδρύματα για να χρησιμοποιήσουν την προσέγγιση των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης για σκοπούς κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει κατ' ελάχιστον να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Οι εθνικές εποπτικές αρχές θα είναι επιφορτισμένες με τον έλεγχο της συμμόρφωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων προς τις εν λόγω προϋποθέσεις.

5.2.2. Η Μέτρηση του Λειτουργικού Κινδύνου

Η Επιτροπή της Βασιλείας εισήγαγε τον υπολογισμό ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου προτείνοντας τρεις εξελικτικές προσεγγίσεις (Οικονομικό Πανεπιστήμιο, 2009β).

Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach)

Σύμφωνα με την προσέγγιση του βασικού δείκτη, η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου προσδιορίζεται ως το γινόμενο ενός **βασικού δείκτη**, ο οποίος αντιπροσωπεύει τη συνολική έκθεση του πιστωτικού ιδρύματος στο λειτουργικό κίνδυνο επί ένα σταθερό συντελεστή α που θα καθοριστεί από τις εποπτικές αρχές.

Ως βασικός δείκτης προτείνεται αυτός των οργανικών εσόδων (επιτοκιακά έσοδα και έσοδα από προμήθειες), ενώ η τιμή του συντελεστή α προτείνεται να είναι της τάξεως του 15%. Συγκεκριμένα, η κεφαλαιακή απαίτηση (K) μιας τράπεζας καθορίζεται ως το γινόμενο του μέσου όρου του ακαθάριστου εισοδήματος (gross income, GI) των τριών τελευταίων ετών πολλαπλασιαζόμενο με έναν αριθμητικό συντελεστή α ($K = \alpha \times GI$).

Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardised Approach)

Η τυποποιημένη προσέγγιση αποτελεί μία εξελιγμένη παραλλαγή της προηγούμενης, καθώς αναγνωρίζει ότι ο λειτουργικός κίνδυνος διαφοροποιείται ανάλογα με τον τομέα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης.

Οι δραστηριότητες ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος κατανέμονται σε 8 επιχειρηματικούς τομείς (business lines), για κάθε ένα εκ των οποίων οι εποπτικές Αρχές καθόρισαν ένα συγκεκριμένο αριθμητικό συντελεστή. Έτσι, για κάθε ένα από τους 8 τομείς δραστηριότητας η κεφαλαιακή απαίτηση καθορίζεται ως το γινόμενο του ακαθάριστου εισοδήματος (GI) του τομέα πολλαπλασιαζόμενο με τον σχετικό αριθμητικό συντελεστή. Οι 8 τομείς και οι συντελεστές τους είναι οι ακόλουθοι:

- Χρηματοδότηση Επιχειρήσεων (18%),
- Αποτελέσματα Χρηματοοικονομικών Πράξεων (18%),
- Λιανική Τραπεζική (12%),
- Εμπορική Τραπεζική (15%),
- Πληρωμές και Διακανονισμοί (18%),
- Υπηρεσίες Θεματοφυλακής (15%),
- Διαχείριση Χαρτοφυλακίων (12%) και
- Χρηματιστηριακές Εργασίες (12%).

Προσέγγιση των Εξελιγμένων Μεθόδων Μέτρησης (Advanced Measurement Approach)

Η φιλοσοφία είναι ότι τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να αναπτύσσουν εσωτερικές μεθοδολογίες βασισμένες σε ιστορικά στοιχεία, οι οποίες εφόσον πληρούν συγκεκριμένα εποπτικά κριτήρια θα επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των συναφών κεφαλαιακών απαιτήσεων.

5.3.Ο ΠΥΛΩΝΑΣ II ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Ο Πυλώνας II σχετίζεται με τη διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η κεφαλαιακή επάρκεια πέραν από τους μηχανισμούς του Πρώτου Πυλώνα. Τα πιστωτικά ιδρύματα με το σύστημα εκτίμησης κεφαλαιακής επάρκειας και με τον καθορισμό των κεφαλαίων που απαιτούνται από την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν αξιολογούν τους κινδύνους και τις διαδικασίες παρακολούθησης και μέτρησής τους και απαιτούν πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις

όταν δεν υπάρχει πλήρης συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου Πυλώνα ή όταν κάποιοι κίνδυνοι δεν αντιμετωπίζονται με τον πρώτο Πυλώνα δεν καλύπτονται επαρκώς από τα πιστωτικά ιδρύματα.

5.3.1.Οι Τέσσερις Βασικές Αρχές

Οι τέσσερις βασικές αρχές αναφέρονται στις εποπτικές αρχές (Οικονομικό Πανεπιστήμιο, 2009β).

Πρώτη Βασική Αρχή

Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να αναπτύξουν διαδικασίες εκτίμησης της συνολικής κεφαλαιακής επάρκειας σε σχέση με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους και το περιβάλλον λειτουργίας τους, και στρατηγική για τη διατήρηση του επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας.

Η διαδικασία εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει να περιλαμβάνει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Επίβλεψη και εποπτεία από την ανώτατη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος,
- Επαρκείς και τεκμηριωμένες διαδικασίες εκτίμησης του απαιτούμενου κεφαλαίου έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων,
- Περιεκτική αξιολόγηση και καθιέρωση συστήματος παρακολούθησης και αναφοράς των αναλαμβανόμενων κινδύνων,
- Διενέργεια εσωτερικών ελέγχων

Δεύτερη Βασική Αρχή

Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να εξετάζουν και να αξιολογούν αφ' ενός μεν τις εσωτερικές εκτιμήσεις και στρατηγικές κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, αφ' ετέρου δε την ικανότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων να παρακολουθούν και να διασφαλίζουν τη συμμόρφωσή τους με τη διαδικασία υπολογισμού των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας.

Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να προβαίνουν στις κατάλληλες ενέργειες σε περίπτωση που δεν ικανοποιούνται από τα αποτελέσματα των παραπάνω διαδικασιών

Τρίτη Βασική Αρχή

Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να απαιτούν από τα πιστωτικά ιδρύματα να διατηρούν δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας υψηλότερους από τα ελάχιστα προβλεπόμενα όρια. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις του Πυλώνα Ι αποσκοπούν στην ύπαρξη ενός κατάλληλου κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας για την αντιμετώπιση των αβεβαιοτήτων που επηρεάζουν το σύνολο του τραπεζικού κλάδου. *Η Επιτροπή της Βασιλείας υποστηρίζει ότι υπάρχει ανάγκη διακράτησης πρόσθετου κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας, ικανού να αντιμετωπίσει τους ενδεχόμενους ειδικούς κινδύνους και αβεβαιότητες σε ατομική βάση.*

Τέταρτη Βασική Αρχή

Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να παρεμβαίνουν εγκαίρως για να αναστείλουν ενδεχόμενη μείωση του υφιστάμενου εποπτικού κεφαλαίου κάτω από τα ελάχιστα επιτρεπτά όρια. Επίσης, θα πρέπει να απαιτούν ταχύτατες επανορθωτικές ενέργειες σε περίπτωση που το κεφάλαιο δεν διατηρείται ή αποκαθίσταται.

5.4.Ο ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙΙ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Ο τρίτος Πυλώνας εισάγει διατάξεις για την πληροφόρηση του επενδυτικού κοινού από τα πιστωτικά ιδρύματα αναφορικά με το ύψος των αναλαμβανόμενων κινδύνων. Συγκεκριμένα, τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να δημοσιοποιούν μεγαλύτερο εύρος πληροφοριών, ώστε να μπορούν οι επενδυτές να αξιολογούν τους αναλαμβανόμενους κινδύνους και τις μεθόδους διαχείρισής τους (Οικονομικό Πανεπιστήμιο, 2009β).

Θα πρέπει δε να υπάρχει και ένα πλαίσιο δημοσιοποίησης, το οποίο δεν θα έρχεται σε σύγκρουση με τις απαιτήσεις των λογιστικών προτύπων που έχουν ευρύτερο πεδίο εφαρμογής. Η απαιτούμενη δημοσιοποίηση είναι αναγκαία προκειμένου να επιτραπεί σε ένα πιστωτικό ίδρυμα να εφαρμόσει μια συγκεκριμένη μεθοδολογία υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων του Πυλώνα Ι.

Η δημοσιοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων θα πρέπει να καλύπτει τους παρακάτω βασικούς τομείς (Οικονομικό Πανεπιστήμιο, 2009β):

- τις γενικές αρχές της, εγκεκριμένης από το Δ.Σ., πολιτικής δημοσιοποίησης στοιχείων,
- το πεδίο εφαρμογής του εποπτικού πλαισίου,
- την κεφαλαιακή διάρθρωση (ύψος, τύποι και χαρακτηριστικά των

- συστατικών στοιχείων του εποπτικού κεφαλαίου) και επάρκεια, και τέλος
- το ύψος των ανοιγμάτων και την αξιολόγηση των αναλαμβανόμενων κινδύνων.

5.5.ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ I ΚΑΙ II

Ένας από τους βασικότερους στόχους της «Βασιλείας I» ήταν η δημιουργία συνθηκών ίσου ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων λόγω των διαφορετικών εποπτικών καθεστώτων που ίσχυαν διεθνώς. Η προτεινόμενη «Βασιλεία II» απομακρύνθηκε από την ιδέα ότι οι εποπτικοί κανόνες πρέπει να είναι οι ίδιοι για όλους όπως τίθεται στην «Βασιλεία I», και αναγνώρισε ότι όσο πιο ανεπτυγμένο και αποτελεσματικό είναι ένα πιστωτικό ίδρυμα στην εκτίμηση και διαχείριση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, τόσο λιγότερο κεφάλαιο θα πρέπει να διακρατά για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας βασίζονται σε τρεις αλληλένδετους και συμπληρωματικούς πυλώνες, οι οποίοι συμβάλλουν στην ασφάλεια και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος:

Πυλώνας I: επιβολή ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των αναλαμβανόμενων κινδύνων και εισαγωγή μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου.

Πυλώνας II: εποπτικές διαδικασίες ανασκόπησης και αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Πυλώνας III: πειθαρχία της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης στοιχείων σχετικά με τη διάρθρωση των αναλαμβανόμενων κινδύνων και της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Σε αυτό το σημείο θα αναφερθούμε στις διαφορές μεταξύ της Βασιλείας I και της II αναφορικά:

- (α) με τον τρόπο υπολογισμού των εποπτικών κεφαλαίων ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, και
- (β) με την εισαγωγή της έννοιας του λειτουργικού κινδύνου.

5.5.1. Νέοι Τρόποι Υπολογισμού των Εποπτικών Κεφαλαίων

Όσον αφορά στον πιστωτικό κίνδυνο, η νέα πρόταση της Επιτροπής της Βασιλείας για τον υπολογισμό των κεφαλαίων που ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα πρέπει να διακρατά για εποπτικούς σκοπούς αποτελεί ουσιαστικά βελτίωση, αντανακλώνοντας με μεγαλύτερη ακρίβεια τις μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου. Σε αντίθεση με το ισχύον καθεστώς, όπου το βασικό κριτήριο καθορισμού των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου είναι η διάκριση μεταξύ χωρών μελών και μη του ΟΟΣΑ, στο προτεινόμενο πλαίσιο οι εν λόγω συντελεστές προσδιορίζονται με τη χρήση των εκτιμήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης.

Έτσι, η στάθμιση των απαιτήσεων ενός πιστωτικού ιδρύματος εξαρτάται από τη φύση του αντισυμβαλλόμενου / εκδότη (π.χ. Κράτος, πιστωτικό ίδρυμα, εταιρεία), το είδος της απαίτησης (π.χ. στεγαστικό ή καταναλωτικό δάνειο, ομόλογο) και την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του οφειλέτη / εκδότη από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης. Το δεύτερο σημείο είναι ότι η Επιτροπή της Βασιλείας δίνει τη δυνατότητα στις εθνικές εποπτικές αρχές να αποφασίσουν για την αντιμετώπιση μιας σειράς θεμάτων. Οι εθνικές εποπτικές αρχές μπορούν -για παράδειγμα- να αποφασίσουν την ευνοϊκότερη μεταχείριση για τις απαιτήσεις του πιστωτικού ιδρύματος έναντι της χώρας όπου εδρεύει και οι οποίες είναι εκφρασμένες και έχουν χρηματοδοτηθεί στο νόμισμα της χώρας αυτής.

Ωστόσο, στο θέμα αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει όχι μόνο την ευνοϊκότερη μεταχείριση, αλλά τη διατήρηση του ισχύοντος καθεστώτος στάθμισης με συντελεστή 0%. Για παράδειγμα, παρά το ότι οι απαιτήσεις έναντι του Ελληνικού Δημοσίου με βάση την προτεινόμενη αξιολόγηση θα πρέπει να σταθμίζονται με 20%, η Τράπεζα της Ελλάδος θα έχει την ευχέρεια να καθορίζει ότι το χρέος του Ελληνικού Δημοσίου σε € σταθμίζεται με 0%. Αντίθετα, το χρέος του Ελληνικού Δημοσίου σε ξένο νόμισμα θα έχει το συντελεστή στάθμισης που αντιστοιχεί στην αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας, δηλαδή 20% κατά την τρέχουσα περίοδο.

Τρίτον, τα στεγαστικά δάνεια που είναι πλήρως εξασφαλισμένα με υποθήκες αστικών ακινήτων σταθμίζονται με συντελεστή 35%, ενώ εκείνα που είναι εξασφαλισμένα με υποθήκες εμπορικών ακινήτων σταθμίζονται με 100%. Ωστόσο, κάτω από ιδιαίτερα αυστηρές προϋποθέσεις, παρέχεται η δυνατότητα στάθμισης με συντελεστή 50% σε τμήματα δανείων, τα οποία είναι εξασφαλισμένα με υποθήκες εμπορικών ακινήτων.

Τέταρτον, η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζοντας τη διαφορετική φύση των εργασιών λιανικής τραπεζικής (εκτός των στεγαστικών δανείων), επέβαλε χαμηλότερο συντελεστή στάθμισης (75%) σε σύγκριση με τη δανειοδότηση επιχειρήσεων. Ο τομέας της λιανικής τραπεζικής χαρακτηρίζεται από μεγάλο πλήθος δανείων και μικρά υπόλοιπα ανά δάνειο, επιτυγχάνοντας με αυτό τον τρόπο τη «φυσική» διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου και συνεπώς τη μείωση του αναλαμβανόμενου κινδύνου.

Τέλος, το ανασφάλιστο τμήμα των ληξιπρόθεσμων άνω των 90 ημερών απαιτήσεων, μετά από την αφαίρεση των ειδικών προβλέψεων, προτείνεται να σταθμίζεται με συντελεστή 100% και 150% αντίστοιχα, ανάλογα με το ποσοστό κάλυψης του ληξιπρόθεσμου ποσού από ειδικές προβλέψεις. Κατά τον ίδιο τρόπο οι ληξιπρόθεσμες, άνω των 90 ημερών, απαιτήσεις από στεγαστικά δάνεια θα σταθμίζονται με συντελεστές 50% και 100% αντίστοιχα

Επίσης, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σε αντίθεση με την διακριτή συνάρτηση των αξιολογήσεων πιστοληπτικής ικανότητας με τους πέντε συντελεστές στάθμισης (0%, 20%, 50%, 100%) πλέον χρησιμοποιείται μία συνεχής συνάρτηση συντελεστών στάθμισης. Κατ' αυτόν τον τρόπο αντανakλάται έτσι όλο το φάσμα της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλόμενων και της πιθανότητας αθέτησης της υποχρέωσής τους, παρέχοντας συνεπώς μια ακριβέστερη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου.

5.5.2. Η Έννοια του Λειτουργικού Κινδύνου

Η επιτροπή της Βασιλείας ορίζει ως λειτουργικό τον κίνδυνο πραγματοποίησης ζημιών, είτε από ανεπαρκείς ή εσφαλμένες εσωτερικές διαδικασίες, συστήματα ή ανθρώπινο παράγοντα, είτε από εξωτερικά αίτια. Στον παραπάνω ορισμό συμπεριλαμβάνεται ο νομικός κίνδυνος, ενώ εξαιρούνται οι κίνδυνοι φήμης και στρατηγικής των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει τρεις εναλλακτικές προσεγγίσεις για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου, οι οποίες παρουσιάζουν βαθμιαία αυξανόμενη πολυπλοκότητα, ενώ αναμένεται να επιφέρουν κλιμακούμενα μικρότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις:

- (α) την Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη,
- (β) την τυποποιημένη προσέγγιση, και
- (γ) την εξελιγμένη μέθοδο μέτρησης.

Σύμφωνα με την προσέγγιση του **βασικού δείκτη**, η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου προσδιορίζεται ως το γινόμενο ενός βασικού δείκτη που αντιπροσωπεύει τη συνολική έκθεση του πιστωτικού ιδρύματος στο λειτουργικό κίνδυνο επί ένα σταθερό συντελεστή που θα καθοριστεί από τις εποπτικές αρχές. Συγκεκριμένα, η κεφαλαιακή απαίτηση (K) μιας τράπεζας καθορίζεται ως το γινόμενο του μέσου όρου του ακαθάριστου εισοδήματος (gross income, GI) των τριών τελευταίων ετών πολλαπλασιαζόμενο με έναν αριθμητικό συντελεστή (γ), η τιμή του οποίου καθορίστηκε στο 15% ($K = \gamma \times GI$).

Η τυποποιημένη προσέγγιση αποτελεί μία εξελεγμένη παραλλαγή της προηγούμενης, καθώς αναγνωρίζει ότι ο *λειτουργικός κίνδυνος διαφοροποιείται ανάλογα με τον τομέα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης*. Οι δραστηριότητες του πιστωτικού ιδρύματος κατανέμονται σε συγκεκριμένους επιχειρηματικούς τομείς, εποπτικά καθορισμένους. Έτσι, οι δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων χωρίστηκαν σε 8 τομείς και οι εποπτικές Αρχές καθόρισαν έναν συγκεκριμένο αριθμητικό συντελεστή για τον κάθε τομέα. Για κάθε έναν από τους 8 τομείς δραστηριότητας η κεφαλαιακή απαίτηση καθορίζεται ως το γινόμενο του ακαθάριστου εισοδήματος του τομέα πολλαπλασιαζόμενο με τον σχετικό αριθμητικό συντελεστή. Οι 8 τομείς και οι συντελεστές τους είναι οι ακόλουθοι:

- Χρηματοδότηση Επιχειρήσεων (18%),
- Αποτελέσματα Χρηματοοικονομικών Πράξεων (18%),
- Λιανική Τραπεζική (12%),
- Εμπορική Τραπεζική (15%),
- Πληρωμές και Διακανονισμοί (18%),
- Υπηρεσίες Θεματοφυλακής (15%),
- Διαχείριση Χαρτοφυλακίων (12%) και
- Χρηματοπιστηριακές Εργασίες (12%).

Τέλος αναφορικά με τις εξελεγμένες μεθόδους μέτρησης, τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να αναπτύσσουν εσωτερικές μεθοδολογίες βασισμένες σε ιστορικά στοιχεία, οι οποίες εφόσον πληρούν συγκεκριμένα εποπτικά κριτήρια θα επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των συναφών κεφαλαιακών απαιτήσεων.

ΣΥΝΟΨΗ

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, «Επιτροπή της Βασιλείας», συστάθηκε το 1974 και αποτελείται από εκπροσώπους κεντρικών τραπεζών και άλλων εποπτικών αρχών, από τα κράτη μέλη της «Ομάδας των 10», το Λουξεμβούργο και την Ελβετία. Αυτή η επιτροπή δεν αποτελεί κάποιο είδος διακυβερνητικού οργανισμού, αλλά μία οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα και εξουσία, η οποία λειτουργεί στο πλαίσιο της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements).

Τον Ιούλιο του 1988, η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε ένα σημαντικό κείμενο (υπό το τίτλο «International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards», το οποίο έκανε λόγο για την διεθνή εναρμόνιση των κανόνων της κεφαλαιακής επάρκειας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Αυτό το κείμενο καθιερώθηκε ως «Συμφωνία της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια» (Basle Capital Accord), ή *Βασιλεία I*, και περιείχε διατάξεις αναφερόμενες στον τρόπο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων προκειμένου να καλυφθεί ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα έναντι της έκθεσής τους στον **πιστωτικό κίνδυνο**, από τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού τους.

Εν συνεχεία, τον Ιανουάριο του 1996, η επιτροπή εξέδωσε ένα κείμενο με τίτλο «Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks», το οποίο καθιερώθηκε ως «Συμπληρωματική Συμφωνία», ή *Βασιλεία II*. Με τη «Συμπληρωματική Συμφωνία» και τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις της, επιχειρήθηκε η ολοκλήρωση της διεθνούς εναρμόνισης του κανονιστικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Οι συμπληρωματικές αυτές διατάξεις της Συμφωνίας της Βασιλείας, οι οποίες αργότερα ενσωματώθηκαν, συνολικώς ή μερικώς, τόσο στο Κοινοτικό Δίκαιο, όσο και στην Ελληνική Νομοθεσία, καθώς και οι τροποποιήσεις τους, καθορίζουν το πλαίσιο υπολογισμού του **Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας** των πιστωτικών ιδρυμάτων, ο οποίος είναι ευρύτερος του Συντελεστή Φερεγγυότητας, καθώς ενσωματώνει την έννοια της κεφαλαιακής επάρκειας τόσο έναντι του πιστωτικού κινδύνου, όσο και των κινδύνων αγοράς.

Σε αυτή την εργασία εξετάσαμε το νέο πλαίσιο τραπεζικής εποπτείας, γνωστό ως Βασιλεία II. Το εν λόγω πλαίσιο καθιερώνει τρεις θεμελιώδεις άξονες-πυλώνες εποπτείας, «Πυλώνες»

Σύμφωνα με τον πρώτο πυλώνα, θεσπίζονται νέες μέθοδοι προσδιορισμού των

κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα, κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους, ενώ καθιερώνονται και κεφαλαιακές απαιτήσεις και για την αντιμετώπιση του λειτουργικού κινδύνου.

Σύμφωνα με τον δεύτερο πυλώνα, καθορίζονται οι αρχές, τα κριτήρια και η διαδικασία με την οποία κατ' αρχήν τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα και κατ' ακολουθία η εποπτική αρχή (Τράπεζα της Ελλάδος), αξιολογούν την επάρκεια των κεφαλαίων και των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων κάθε πιστωτικού ιδρύματος χωριστά, σε σχέση με τους πάσης φύσεως κίνδυνους στους οποίους αυτό εκτίθεται ή ενδέχεται να εκτεθεί, πέραν από εκείνους που αντιμετωπίζονται στον Πυλώνα 1.

Τέλος, σύμφωνα δε με τον τρίτο πυλώνα, καθιερώνονται υποχρεώσεις δημοσιοποίησης στοιχείων για την ενίσχυση της διαφάνειας και της πειθαρχίας της αγοράς με την παροχή στους ενδιαφερόμενους της δυνατότητας σύγκρισης τόσο της πολιτικής διαχείρισης κινδύνων, της κεφαλαιακής και οργανωτικής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, παρέχοντας έτσι κίνητρο για την βελτίωσή τους, όσο και των μεθόδων και πρακτικών που εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές.

Με βάση τους κανόνες της Βασιλείας II οι δεσμεύσεις κεφαλαίων για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου, θα γίνονται αναλόγως του είδους του δανείου, της πιστοληπτικής ικανότητας του πελάτη και τους ύψος του δανείου. Αν η ποιότητα του χαρτοφυλακίου είναι υψηλή, οι δεσμεύσεις θα είναι μικρότερες των σημερινών, ενώ σε αντίθετη περίπτωση θα είναι υψηλότερες.

Με το νέο πλαίσιο τα κριτήρια υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών διαφοροποιούνται. Οι βασικές κατηγορίες είναι δύο: τα επιχειρηματικά δάνεια και η λιανική τραπεζική. Στην πρώτη κατηγορία υπάρχουν υποδιαιρέσεις ανάλογα με τον κύκλο εργασιών της επιχείρησης (επιχειρήσεις με τζίρο πάνω από 50 εκατ. ευρώ, από 5 ως 50 εκατ. ευρώ και από 1 ως 5 εκατ. ευρώ), την πιθανότητα αθέτησης της εξασφάλισης, η οποία υπολογίζεται ανάλογα με τον βαθμό αξιολόγησης του πιστοληπτικού κινδύνου της επιχείρησης, και τέλος ανάλογα με τις παρεχόμενες εξασφαλίσεις (π.χ., υποθήκη σε ακίνητο, πάγια, μετοχές, χρεόγραφα κτλ.).

Όσον αφορά τον κύκλο εργασιών της επιχείρησης και τις εξασφαλίσεις που αυτή μπορεί να παρέχει, είναι στοιχεία που μπορούν να προσδιοριστούν εύκολα. Για τον υπολογισμό της πιθανότητας αθέτησης της υποχρέωσης οι τράπεζες θα πρέπει να αναπτύξουν εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των επιχειρήσεων με βάση ποσοτικά αλλά και ποιοτικά χαρακτηριστικά, τα οποία απαιτούν επενδύσεις σε συστήματα και ανθρώπινο δυναμικό. Στο πλαίσιο αυτό π.χ. έχουν

ξεκινήσει τη δημιουργία βάσης δεδομένων με πληροφορίες για τις επιχειρήσεις που δημοσιεύουν ισολογισμό, την οποία τροφοδοτούν με ποσοτικά αλλά και με ποιοτικά στοιχεία σχετικά με τη λειτουργία τους.

Με τη Βασιλεία II το ύψος των κεφαλαιακών απαιτήσεων διαμορφώνεται ανάλογα με τον υπολογισμό της πιθανότητας αθέτησης της υποχρέωσης. Όσο πιο ανεπτυγμένα είναι τα συστήματα υπολογισμού του ρίσκου που έχουν δημιουργήσει και εφαρμόζουν οι τράπεζες τόσο λιγότερα κεφάλαια δεσμεύονται. Σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις αναμένεται να διαδραματίσει και η Τράπεζα της Ελλάδος, που είναι η εποπτική αρχή του χρηματοπιστωτικού συστήματος, σε ό,τι αφορά τον τρόπο εφαρμογής της εσωτερικής αξιολόγησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα όσα αναφέραμε βλέπουμε ότι η Βασιλεία II, σε σύγκριση με την Βασιλεία I, αναβαθμίζει σημαντικά τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου, ενώ εισάγει την έννοια του λειτουργικού κινδύνου. Επίσης, επιτρέπει στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να επιλέξουν μεταξύ διαφορετικών προσεγγίσεων ανά τύπο κινδύνου (λειτουργικού, πιστωτικού και αγοράς), ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους και τις προτεραιότητές τους.

Σε γενικές γραμμές, τα ευεργετήματα που θα προκύψουν για τα εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα από την εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου της Βασιλείας αφορούν την *ορθολογικοποίηση του κόστους δανεισμού*, αλλά και τη βελτίωση των *μεθόδων αποτίμησης της πιστοληπτικής ικανότητας* των υποψηφίων οφειλετών.

Ήδη αρκετά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χρησιμοποιούν **υποδείγματα βαθμολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας** για την έγκριση καταναλωτικών δανείων, ορισμένα δε έχουν αναπτύξει και **συστήματα διαβάθμισης δανειοληπτών** με εκτίμηση της πιθανότητας αυτοί να αθετήσουν τις υποχρεώσεις τους. Η ανάπτυξη παρόμοιων συστημάτων και κυρίως η ενσωμάτωσή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για όσες τράπεζες προτίθενται να υιοθετήσουν τις σύγχρονες μεθόδους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, όπως επιβάλλει το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II.

Τι σημαίνει όμως ορθολογικοποίηση του κόστους δανεισμού; Παρά τον ελεύθερο ανταγωνισμό στην διεθνή τραπεζική αγορά, σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης (όπως στην Ελλάδα για παράδειγμα) η διαφορά μεταξύ των επιτοκίων δανεισμού και αποταμίευσης παραμένει υψηλή (στα καταναλωτικά φθάνει τις 8-9 μονάδες στην περίπτωση της Ελλάδας). Παραδοσιακά το μεγάλο περιθώριο μεταξύ των χρεωστικών και πιστωτικών επιτοκίων αποτελούσε, και συνεχίζει να αποτελεί, πάγια τακτική των τραπεζών, οι οποίες, ελλείψει σύγχρονων μεθόδων διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου επέλεξαν, και επιλέγουν, την εύκολη λύση της επιβάρυνσης με υψηλά επιτόκια των πελατών τους, οι οποίοι αναζητούν λύση στα προβλήματα ρευστότητάς τους.

Κατ' αυτόν τον τρόπο οι τράπεζες προσπαθούσαν να καλύψουν τις απώλειες εισροών που υφίστανται λόγω των κακών πελατών τους, οι οποίοι είναι ασυνεπείς στις αποπληρωμές των δανείων. Με άλλα λόγια, οι τράπεζες, επιβαρύνοντας με ενιαίο τρόπο συνεπείς και ασυνεπείς πελάτες, κατ' ουσίαν προσφέρουν κίνητρα στους

«καλοπληρωτές» να καθυστερούν τις πληρωμές τους, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής δυσπραγίας και μείωσης της ρευστότητας. Με τη διαβάθμιση όμως της πιστοληπτικής ικανότητας των οφειλετών θα παύσει να παρατηρείται το προαναφερθέν φαινόμενο, και τοιουτοτρόπως θα υπάρχει η δυνατότητα να επιβραβεύονται οι συνεπείς οφειλέτες με ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης.

Επίσης, η εφαρμογή των κανονισμών της Βασιλείας II θα οδηγήσει σε μείωση των *υποχρεωτικών* διαθεσίμων, τα οποία πρέπει τα τραπεζικά ιδρύματα να διατηρούν στη Κεντρική Τράπεζα, και συνακόλουθα σε αύξηση των διαθεσίμων προς επένδυση (είτε υπό μορφή χορηγήσεων είτε υπό μορφή αγοράς επενδυτικών τίτλων) κεφαλαίων. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της Ελλάδος, λόγω της αναμενόμενης ορθής λειτουργίας των προηγμένων συστημάτων διαχείρισης κινδύνου, η Τράπεζα της Ελλάδος θα έχει την ευχέρεια να μειώσει το ποσοστό κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων σε χαμηλότερο επίπεδο του σημερινού ελάχιστου 8%.

Παρά τα πανθομολογούμενα ευεργετήματα που ενέχει η εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου της Βασιλείας, το βασικό ερώτημα που ανακύπτει σε αυτό το σημείο είναι το κατά πόσον οι τράπεζες θα μετακυλίσουν προς τους πελάτες τους, υπό μορφήν ευνοϊκότερων όρων χρηματοδότησης, την ωφέλεια που θα προσπορίσουν από τη λειτουργία των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνόγλωσσες

1. ICAP (2006). *Εξέλιξη της Πιστοληπτικής Ικανότητας των Ελληνικών Α.Ε. & Ε.Π.Ε. Επιχειρήσεων*. Αθήνα, Μάιος
2. Krugman, P. και Obstfeld, M. (2003). *Διεθνής Οικονομική. Θεωρία και Πολιτική*. Β' Τόμος. Αθήνα: εκδόσεις Κριτική Α.Ε.
3. Αλεξάκης, Π. (1999). *Τραπεζικό Περιβάλλον*. Τόμος Β. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
4. Αρτίκης, Γ. (1999). *Χρηματοοικονομική Διοίκηση*. Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης
5. Γκόρτσος, Χ. (2008). "Η Επίδραση του Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Χρηματοπιστωτικού δικαίου στη Διαμόρφωση του Ελληνικού Δικαίου." *Ελληνική Ένωση Τραπεζών*, Ιούλιος.
6. Μαλλιάρης, Ν. (2000). "Το Ρίσκο θα Ξεχωρίσει Νικητές από Χαμένους" *Το Βήμα*. Κυριακή 24 Δεκεμβρίου.
7. Ξανθόπουλος, Α, (2006). *Θέματα στην Διαχείριση Τραπεζικού Κινδύνου*
8. Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (2009). *Τραπεζική Χρηματοοικονομική*. 1^η Διάλεξη [online]. Διαθέσιμο από: [http://www.aislav.aueb.gr/acccfin/Downloads/dialexi%201%20\(banking%20finance\)%202008-09.ppt](http://www.aislav.aueb.gr/acccfin/Downloads/dialexi%201%20(banking%20finance)%202008-09.ppt)
9. Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (2009β). *Κεφαλαιακή Επάρκεια των Χρηματοοικονομικών Οργανισμών*. Παρουσίαση, 13^η Διάλεξη.
10. Πετράκης, Π. (2000), *Τραπεζική Διοίκηση: Στρατηγικές Τραπεζικής Ανάπτυξης*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
11. Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων & Επενδύσεων (2009). *Παρουσίαση* [online]. Διαθέσιμο από: <http://www.hdgf.gr/info/main.htm>
12. Τράπεζα της Ελλάδος (2006). *Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας*, Τεύχος 98, Σεπτεμβριος-Οκτώβριος.
13. Τράπεζα της Ελλάδος (2007). *Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας*, Τεύχος 109, Δεκέμβριος.

Ξενόγλωσσες

14. Basel Committee on Banking Supervision (1999). *A New Capital Adequacy Framework*, consultative paper, BIS, June. Available from: www.bis.org
15. Basle Committee on Banking Supervision (1996). *Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks*, consultative paper, BIS, January. Available from: www.bis.org
16. Basle Committee on Banking Supervision (1988). *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, consultative paper, BIS, July. Available from: www.bis.org.
17. Mayer, T., Duesenberry, J. and Aliber, R. (1993). *Money Banking and the Economy*. 5th ed. New York: W.W. Norton & Company.